

MOZAIK

1

letnik 29
Februar 2009

Škofja Loka
dz 0
MOZAIK
2009

070.489(497.42e|ezniki)

120090173,1

COBISS c

KNJAZNICA ŠKOFJA LOKA

varjamo gibanje

SLOVENIA

Superbrands

200

Iz vsebine:

Tržna situacija Domela

Mehanski laboratorij

Moja razmišljanja o avtomobilski industriji

Lep pozdrav in dobro luč

Folklorni ples

Glasiło podjetja DOMEL

Štefan Bertoncelj
Glavni urednik

V oktobru je Domel prejel prijetno in radostno vest, ki jo v celoti povzemam po sporočilu in ki se glasi takole:

Beseda urednika	2
Uvodnik	3
Tveganje v finančah	4
Ekonomska kriza – priložnost za optimiranje stroškov	5
Inventura osnovnih sredstev	5
Tržna situacija Domela	6
Inovativni predlogi v letu 2008	7
Mehanski laboratorij oz. merilnica	8
Poškodbe pri delu	10
Razpis bo konec marca	11
Moja razmišljanja o avtomobilski industriji	13
Lep pozdrav in dobro luč!	14
Novoletno srečanje upokojencev	16
Grudnove šmikle	18
Folklorni ples	19
Tradicionalno srečanje v Dražgošah	20
In praznovanje na balkanu	21
Zgodovina sankanja	22

»Z veseljem vam sporočamo, da je glasovanje za Superbrands 2008 uspešno zaključeno. Vaša blagovna znamka Domel je pridobila status Superbrands in se uvrstila med nekaj več kot sto vodilnih znamk od skupno 770 finalistov. Glasovanje je opravil strokovni svet, ki šteje 53 članov ter je sestavljen iz uglednih priznanih strokovnjakov s področja marketinga, predstavnikov akademske skupnosti in strokovnih združenj medijev. Ključni kriteriji pri ocenjevanju so bili kvaliteta, zanesljivost, emocionalni naboj in drugačnost blagovne znamke. Glasovalna lista je bila pripravljena na osnovi številnih raziskav uglednih in neodvisnih agencij za raziskave trga –GfK, ACNielsen in PGM.«

Vsekakor vesela novica za vse zaposlene, za Domelove poslovne partnerje, delničarje in lastnike.

Bo priznanje za prepoznavnost in vplivnost blagovne znamke Domel morda pregnalo kakšne temne sence v Domelu, ki se porajajo zaradi napovedi črnih scenarijev globalne recesije? Tudi če ne, prinaša priznanje spoznanje, da je uspeh vedno povezan s preteklostjo. Odločitve, sprejete v preteklosti, se odražajo v sedanjosti in vplivajo na prihodnost. Za vsak dosežek je potrebno krepko poprijeti za delo in seveda imeti zaupanje in vero v to, da zmoremo.

Glasilo podjetja DOMEL

Na naslovnici: Mednarodna organizacija Superbrands, globalna avtoriteta na področju brandinga, je prisotna v 73 državah sveta, v Sloveniji pa aktivno deluje od leta 2007. Cilj Superbrandsa je identificirati blagovne znamke, ki uporabnikom nudijo funkcionalne ali emocionalne prednosti, učinkoviteje kot konkurenčne znamke.

foto Marko Ocepek

DOMEL®

Domel, proizvodnja elektromotorjev in gospodinjskih aparatov Železniki, d.d.
Otoki 21, 4228 Železniki, Slovenija, tel.: +386 4 51 17 100,
fax: +386 4 51 17 106, info@domel.com; www.domel.com

MOZAIK - brezplačno glasilo podjetja Domel d.d.
naslov uredništva: Glasilo Mozaik - Domel, Otoki 21, 4228 Železniki
tel.: 04 51 17 192, fax: 04 51 17 193; e-mail: stefan.bertoncelj@domel.si
Uredniški odbor: glavni in odgovorni urednik: Štefan Bertoncelj;
člani odbora: Tadeja Bergant, Anita Habjan, Danica Jelenc, Romana Lotrič,
Katarina Prezeli, Janja Kozjek, Aleksander Volf;
foto: Anita Habjan, Damjan Demšar, Igor Mohorič, Marko Thaler, Rok
Pfajfar, Tine Benedičič, Zorka Okiljevič, Anica Jelenc, Vili Rakovec, Lojze
Lotrič, Marko Ocepek, Jana Jocič, Arhiv FS Škofja Loka;
grafično oblikovanje: Klemen Budna/GTO Košir; lektorica: Majda Tolar;
tisk: Tiskarna GTO Košir; Leto 2009, Številka 1; Letnik 29; Izvodov: 1600
Stališča avtorjev ne odražajo nujno stališč uredništva.

UVODNIK

Drage sodelavke in sodelavci!

Že smo sredi februarja in bliskovito se odmika začetek novega koledarskega in poslovnega leta. Spopadamo se z ukrepi, kako omiliti recesijo, ki ji za zdaj še nihče ne napoveduje konca. Vplivi gospodarske krize so se delno že kazali tudi pri naših naročilih v drugi polovici lanskega leta, predvsem pa v zadnjih dveh mesecih. Trend padanja naročil se tudi sedaj nadaljuje, kar pomeni, da se posledice finančne in gospodarske krize neposredno odražajo v zmanjšanju obsega proizvodnje.

Jožica Rejec
Predsednica uprave

Za leto 2009 smo načrtovali 10 % znižanje prodaje v prepričanju, da bo to že dovolj za realen načrt z upoštevanjem prodajnih možnosti. Po trenutnih trendih trgov, na katerih nastopamo, so naročila in napovedi za prve tri mesece znižane za 30 % od lanskih količin. Za zdaj tudi ni kakšnih obetavnih signalov, da se bo tržna situacija kmalu izboljšala.

Za zaščito pred neugodno situacijo smo začeli z izvajanjem ukrepov za dodatna zmanjšanja stroškov materialov, prehod na bolj profitabilne kompaktne mokre sesalne enote, omejevanje vseh vrst stroškov, podaljševanje plačilnih rokov, omejitev investicij samo na projekte, kjer so pogodbe s kupci o sofinanciranju in naročila.

Lani smo zmanjševanju proizvodnje prilagajali število zaposlenih z ukinitvijo zaposlovanja agencijskih delavcev in nismo podaljševali pogodb za določen čas. Pri dodatnem zniževanju prodaje in obsega proizvodnje smo sprejeli tudi dodatne ukrepe, ki se odražajo v spremembi delovnega časa. S prvim

februarjem smo uvedli 36^h delavni teden, spremenili smo delovni koledar in iz julija prenesli kolektivni dopust v februar, marca pa načrtujemo 32 urni delavnik. Razmere na trgu so sicer nejasne in nepredvidljive, toda cilj je ohraniti zaposlenost in likvidnost podjetja. Če pa se bodo tržne razmere še bolj zaostrole, bomo prisiljeni uvesti še druge nove ukrepe.

Zastavljeni razvojni projekti, predvsem na programih EC motorjev, ki je v skladu z našo strategijo bodo potekali z vso pozornostjo, da bomo v predvidenih rokih pričeli s proizvodnjo.

Sledili bomo izvajanju ukrepov, ki bodo zagotovili likvidno varnost podjetju, kar tudi pomeni, da bo nekaj projektov moralo počakati na ugodnejši termin za realizacijo.

Prilagajanje novim zelo resnim razmeram na trgu od vsakega posameznika zahteva tudi razumen in trezen razmislek o tem, kaj lahko še postorim za to, da bomo tudi te resne tržne razmere premostili, koliko in kaj lahko privarčujem in kaj lahko naredim še boljše.

TVEGANJE

V FINANCAH

Danica Jelenc

Žal se v zadnjem času vse pogostejše srečujemo s pojmom gospodarska kriza. S tem pojmom pa so povezani razni zlomi na borzah, zgodovinsko najnižja vrednost cene nafte ...

Vsi ti dogodki v večji ali manjši meri vplivajo na poslovanje slehernega podjetja. V zadnjem času se na trgu vedno bolj pojavljajo različni instrumenti, ki pripomorejo k temu, da je ob uporabi le-teh poslovanje vsaj delno predvidljivo.

V praksi poznamo več vrst tveganj:

- Finančno tveganje
- Strateško tveganje
- Projektno tveganje
- Tveganje delovanja
- Tržno tveganje

V praksi je najbolj poznano finančno tveganje. Finančno tveganje, pri katerem na dejavnike tveganja ne moremo vplivati, je povezano z vplivi trga. Tu gre za cenovno tveganje, saj vemo, da cene določa trg glede na razpoložljivost in donosnost sredstev. Podjetja ne zmorejo vplivati na obrestne mere, devizne tečaje in cene surovin. Lahko pa se prilagodijo tržnim gibanjem z uporabo kratkoročnih zavarovanj. Na kratko bom opisala, s katerimi vrstami tveganj se srečujemo tudi v našem podjetju.

Prvo tako tveganje je valutno tveganje. V našem podjetju poslujemo z več valutami. Sicer je največkrat uporabljena valuta pri poslovanju evro, vendar pa se v zadnjem času vedno več poslov sklepa tudi v ameriških dolarjih. Ker poslujemo z več valutami, smo nehoti soočeni z valutnim tveganjem. Izpostavljeni smo nevarnosti spremembe deviznega tečaja v prihodnosti. Sprememba deviznega tečaja lahko vpliva na denarne tokove podjetja in računovodski dobiček, s tem pa tudi na tržno vrednost podjetja.

Izvoznik, kar je tudi naše podjetje, se sooča s tveganjem, da se bo vrednost domače valute povečala, kar pomeni, da bomo v domači valuti iztržili manj, kot je bilo načrtovano ob sklenitvi posla.

Pred tovrstnim tveganjem se lahko zavarujemo s terminsko prodajo tuje valute. To pomeni, da ob sklenitvi posla ugotovimo razmerje med domačo in tujo valuto in z banko sklenemo pogodbo za poslovanje z izvedenimi finančnimi instrumenti. Na podlagi te pogodbe lahko zaščitimo tečaj tuje valute – torej bomo ob prodaji tuje valute iztržili ravno toliko, kot smo sklenili na začetku samega posla. To pomeni, da od začetka posla do konca nimamo nobene tečajne razlike, s tem pa se izognemo tveganju, da bomo ob koncu posla dobili manj denarja, kot smo predvidevali v začetku.

Če pa se nam zgodi, da tečaja ne ščitimo in v tem času vrednost domače valute pade, pa

za prodajo tuje valute dobimo več domače valute, to pa pomeni dobiček za podjetje. Vendar je tako početje povezano z velikim tveganjem in v danem trenutku lahko veliko izgubiš ali pa veliko pridobiš. Ravno zato se je na trgu uveljavil pojem ščitenje tveganj poslovanja. Posamezni posel, ki ga podjetje sklene z banko, se imenuje terminski posel. To je zavezujoč dogovor med banko in podjetjem o prodaji določenega zneska deviz po tečaju, določenem v času sklenitve posla in s fizično dobavo dogovorjenega zneska na določen dan v prihodnosti.

Obstajajo pa tudi druge vrste ščitenja. Najboljše je tako imenovano naravno ščitenje. To pomeni, da podjetje teži predvsem k temu, da na trgih, kamor prodaja svoje izdelke, tudi čim več kupuje. Lahko se odločijo tudi za najemanje posojil v tvegani valuti, ker se tako izenačijo tečajne razlike na terjatvah in obveznostih.

Drugo dokaj pogosto tveganje je obrestno tveganje, ki ga opredelimo kot neugodno gibanje obrestne mere v prihodnosti. Neugodno gibanje je lahko dvig obrestne mere. To povzroči višje stroške novega financiranja, če je podjetje zadolženo. Tudi pred temi tveganji se lahko zavarujemo s ščitenjem obrestne mere, kjer podobno kot pri deviznem tveganju sklenemo terminsko

pogodbo, le da s to pogodbo fiksiramo obrestno mero.

Naslednje tveganje je tveganje spremembe cen surovin. To pomeni nevarnost neugodnega ali škodljivega gibanja cene določenih surovin npr. nafte, bakra, aluminija ..., ki jih podjetje rabi za svojo poslovno dejavnost. Tveganje spremembe cen surovin običajno obvladujejo v nabavnem oddelku. Pred tveganjem sprememb cen surovin se je mogoče zavarovati s terminskimi pogodbami, terminskimi posli in opcijami, ki se glasijo na posamezne surovine. Terminalska cena surovine se oblikuje glede na trenutno tržno ceno. Ta se popravi za pričakovano tržno obrestno mero v obdobju do zapadlosti terminskega posla in za stroške skladiščenja ter transporta. Slednje lahko imenujemo stroške lastništva nad blagom. Če ne bi bili tržna in terminalska cena ob zapadlosti izenačeni, bi lahko na primer s kupovanjem terminskih pogodb ali s prodajanjem osnovne surovine na promptnem trgu realizirali netvegani arbitražni dobiček.

Toliko na kratko o tveganjih, ki jih vsakodnevno srečujemo pri poslovanju. Na koncu naj povzamem, da je bistvo ščitenja, izogniti se tveganjem, ki smo jim izpostavljeni pri poslovanju.

- EKONOMSKA - INVENTURA

KRIZA – PRILOŽNOST ZA OPTIMIRANJE STROŠKOV

Janez Hostnik

Pri pisanju člankov za naše glasilo Mozaik velja neko nenapisano pravilo, da pišemo o dosežkih, dobrih rezultatih, novih projektih. Za vse to mora imeti pisec v sebi nek navdih, ki se potem prelije v pisano besedo.

V drugačnih razmerah bi lahko pisal o osvajanju nove proizvodnje za tržišče avtomobilске industrije. A to v tem trenutku glede na probleme v tej panogi ni hvaležna tema. Dejstvo je, da je kriza tu in da ni nobene garancije za hitro rešitev problemov, s katerimi se ukvarja ves svet. Za nazaj je lahko vsak pameten. Toda, kako ukrepati, da prejadramo viharje, ki prihajajo nad nas?

Na tem mestu se ne bom osredotočal na povečanje prodajnih aktivnosti. Zanimivo je, da preko elektronske pošte že nekaj mesecev dobivam ponudbe za razne stvari od vsepovsod. Podjetja tudi na ta način skušajo vzpostaviti poslovne stike. Tega prej ni bilo.

Kaj naj torej še storimo, kako naj ukrepamo? Odgovor je v osnovi zelo enostaven – storiti vse, da se ne pretrga denarni tok. To pomeni, delati samo tisto, kar kupec dejansko naroči in bo tudi plačal. Udejanjiti to dejstvo pa v našem podjetju ni tako enostavno. Zahteva visoko koordinirano delo med prodajo, nabavo in proizvodnjo. Temu rečemo vitka proizvodnja. Vse preveč smo navajeni, da delamo na zalogo, »da imamo delo«. Tak način proizvodnje v času konjunkturalne na trgu ne povzroča zelo velikih težav. Če nam zmanjkuje denarja za normalno poslovanje, pač najamemo kredit in stvar se nekako reši. V času recesije pa to vodi v katastrofo. Glede na dejstvo, da naročila kupcev padajo in s tem tudi prihodki od prodaje, je edini način, da pridemo do svežega denarja za normalno poslovanje drastično znižanje vseh zalog v podjetju. Banke zaradi nezaupanja na finančnem trgu ne dajejo posojil. Odvisni smo od lastne iznajdljivosti, od lastnih rezerv. Poiščimo jih – ni jih malo!

OSNOVNIH SREDSTEV

*„O, a ste že spet tle, a nimate nič bolj pametnega za delat, a je že spet en let okol ...“
To so prvi pozdravi, ki jih člani inventurne komisije slišimo, ko pridemo v prostor, v katerem imamo namen popisati osnovna sredstva. Na te »pozdrave« smo postali že napol imuni in jih jemljemo že bolj za šalo. Je pa res, da nas tudi inventura spomni, kako hitro je leto naokrog.*

Marko Podobnik

Člani inventurne komisije moramo popisati okoli 7.500 osnovnih sredstev, ki se nahajajo na lokacijah tovarne Domel, tovarne Tehnica (PE ECS Domel), tovarne v Retečah (PE MO) in skladišča na Bukovici.

V inventurni komisiji nas je pet članov: Mira Frelih, Tomaž Pohleven, Marjeta Lukančič, Anita Habjan in Marko Podobnik. Mira skrbi za pripravo dokumentacije in vnos vseh matičnih podatkov v sistem SAP in terminal, ki so potrebni za izvajanje inventure. Ostali štirje člani pa smo razdeljeni v dve skupini, ki fizično izvajata popis osnovnih sredstev na terenu. Popis se izvaja s pomočjo prenosnega terminala INTERMEC 740 PC S (serija 700), ki je bil kupljen pred pričetkom inventure za leto 2005 zaradi zastarelosti in iztrošenosti starega terminala. V novi terminal so vneseni vsi matični podatki osnovnih sredstev, ki so potrebni za izvajanje inventure. Poleg terminala je tudi tiskalnik z možnostjo takojšnjega informativnega izpisa podatkov med popisom. Z novim terminalom se je bistveno olajšalo delo inventurne komisije in dvignila kvaliteta popisa in prenosa osnovnih sredstev. Inventurna komisija prične z delom konec novembra in konča sredi januarja naslednje leto. Do konca decembra popišemo osnovna sredstva, po novem letu pa poiščemo še manjke in uredimo vse prenose in odpise osnovnih sredstev. Delo inventurne komisije poteka po naslednjem postopku: Ko pridemo v prostor, v katerem imamo namen popisati osnovna sredstva, najprej v terminal vnesemo št. lokacije – prostora in stroškovno mesto. Nato začnemo s popisom osnovnih sredstev. Vsako osnovno sredstvo je opremljeno z nalepko, na kateri sta številka osnovnega sredstva in črtna koda (oz. BC). Z vsakim popisom in potrditvijo osnovnega sredstva preverimo tudi zadolženca.

Največje težave, ki se nam pojavljajo ob popisu, so:

- nezmožnost odčitavanja nalepk z BC, ki so posledica poškodb le-teh, nastale pa so pri barvanjih regalov, omar, delovnih miz ter strojev oz. pri selitvah in preureditvah prostorov,
- premeščanje osnovnih sredstev brez dokumentov o premestitvi po lokacijah,
- odpis osnovnih sredstev, ki se fizično odstranijo zaradi uničenja ali iztrošenosti (primer poplav in porušitev starega okroglega dela).

Po zaključku popisa prostora s tiskalnikom na terminalu izpišemo manjke osnovnih sredstev in izpis damo zadolženцу, da jih do zaključka inventure poišče ali pomaga razrešiti.

Vsak zadolženec ima svoj spisek osnovnih sredstev, za katere je zadolžen in naj bi za njih tudi odgovarjal in poskrbel za doslednost pri premeščanju ali odpisu le-teh čez celo leto. Za vsako spremembo osnovnega sredstva – premestitev ali odpis je potrebno izpolniti obrazec - INT. OBVESTILO O NAMESTITVI-PREMESTITVI OSN. SREDSTVA obr. 01-12 (OP št. 44) in ga posredovati v računovodstvo ge. Miri Frelih. Za stroje in naprave pa ga je potrebno posredovati v oddelek vzdrževanja g. Vanetu Trilerju.

Vsak dan po zaključku popisa osnovnih sredstev se podatki iz prenosnega terminala prenesejo v računalnik v program za inventuro.

Delo inventurne komisije je odgovorno in tudi kar naporno, saj ga je potrebno dosledno izvajati, da dobimo realno stanje osnovnih sredstev v Domelu.

Lep pozdrav članov inventurne komisije in nasvidenje do nove inventure ob koncu leta.

TRŽNA

SITUACIJA DOMELA

Milan Tušek

Domel je eden izmed členov dobaviteljskih verig v različnih aplikacijah. Približno 80% prodaje je vezano na sesalnike, ostala pa na gospodinjne aparate, vrtno opremo, industrijsko uporabo, avtomobilsko industrijo, klimatske naprave, medicino... Praktično v vseh področjih se kažejo posledice finančne krize, so pa razlike med posameznimi področji uporabe, cenovnimi razredi in trgi. Na obseg prodaje v posamezni aplikaciji vplivata naša pozicija na trgu (tržni delež) in obseg prodaje končnega produkta.

Kakšna je situacija na programu sesalnikov? Januarski obseg prodaje je slabši glede na decembrska predvidevanja, saj trenutno kaže, da bomo prodali približno 330.000 kos. sesalnih enot, kar je za 20% pod planom za leto 2009. Za februar se kaže podoben obseg prodaje. Obseg proizvodnje bo nižji, ker je potrebno znižati nivo zalog. Za naslednje mesece je situacija nepredvidljiva. Večina naših kupcev ocenjuje, da se bo šele po prvem kvartalu pokazala bolj realna slika letošnjega leta. Pričakovati je rebalanse planov na začetku drugega kvartala.

Obseg prodaje široko potrošnih sesalnikov v Evropi je bil v zadnjem kvartalu lanskega leta primerjalno z enakim obdobjem prejšnjega leta nižji za približno 20%. Široko potrošni del predstavlja v celotni strukturi prodaje 80% delež. Praktično vsi naši največji kupci na široko potrošnem delu so končali lansko leto z večjimi zalogami, kot so planirali, kar se je takoj odražalo v zmanjšanju naročil za mesec januar. Na profesionalnem segmentu ni zaznati nekih večjih padcev.

Kakšna je naša tržna pozicija? Imamo vodilno pozicijo v Evropi, smo pomembni dobavitelji vsem vodilnim proizvajalcem tako na široko potrošnem kot tudi na profesionalnem delu. Smo razvojni dobavitelj za Philips, Electrolux, Rowento, f. Karcher, Nilfisk, Stein, Thomas, Festool. Zaradi večjih kapacitet od povpraševanja se srečujemo z veliko agresivnostjo konkurence, posledično so veliki pritiski na cene, plačilne roke. Potrpežljivosti na trgu je manj, manj je tudi dolgoročnega razmišljanja. S ciljem preživetja se vlečejo tudi poteze, ki na daljši rok niso optimalne. Cilj nam je obdržati položaj pri obstoječih kupcih in ga, če je možno, tudi izboljšati. Pri določenih kupcih bo potrebno tudi znižati cene. Konkurenca je močna na celotnem programu sesalnih enot. V jesenskem času nam je glavni konkurent z agresivno cenovno politiko, ki ji nismo sledili, odvzel večjo količino sesalnih enot pri f. Thomas. Izgubljeno pozicijo poskušamo pridobiti nazaj z novim programom. Srečujemo se tudi že s problemom likvidnosti nekaterih naših kupcev, tako da tam, kjer obstoja objektivna nezmožnost plačil, moramo biti zelo previdni z dobavami, kar pa seveda vpliva tudi na obseg prodaje. Vodilna pozicija na trgu nam omogoča večjo verjetnost preživetja v primeru še dodatnega

poslabšanja razmer. Seveda pa to ni zadosten pogoj. Pomembno je, kako učinkovito se bomo prilagajali nastalim situacijam, predvsem kako bomo sledili na stroškovnem delu. Še dodatnega poslabšanja razmer verjetno ne bodo preživeli vsi trenutni akterji na trgu, torej bo za preživele potem ostalo več teritorija. Tu je naša priložnost. Določene priložnosti imamo že na dlani, kar naj bi se že odražalo v obsegu prodaje v drugem polletju. Uspelo nam je pridobiti dodaten posel pri firmi Philips za kitajsko proizvodnjo. Sredi januarja smo zaključili razgovore s firmo Starmix na področju komercialnih sesalnikov. Imamo priložnost postati edini dobavitelj

vodilnega svetovnega proizvajalca centralnih sesalnikov firme Beam. Obstaja možnost novih dezintegracijskih procesov v Evropi. Pomembno je, da na odprtih projektih gremo s polno hitrostjo naprej in tako tudi povečamo obseg prodaje.

Na ostalih aplikacijah, na katere je vezano približno 20% prodaje Domela, je tudi zaznati padec obsega naročil. Na programu permanentno magnetnih motorjev smo že reagirali z zmanjšanjem obsega proizvodnje, ki je posledica padca naročil firme Saeco in Philips.

Obetavna je situacija na programu ventilatorjev. Praktično imamo v rokah dolgoročno pogodbo z enim od vodilnih svetovnih proizvajalcev klimatskih naprav. Zelo pomembno je, da ta projekt pripeljemo do konca znotraj dogovorjenih časovnih okvirov.

Če povzamem, je trenutna situacija nepredvidljiva. Pripravljeni moramo biti na različne scenarije razvoja dogodkov in tudi v dani situaciji ustrezno reagirati. Izkoristiti moramo nove priložnosti. Od tega je odvisno, kakšni bomo prišli iz krize.

INOVATIVNI

PREDLOGI V LETU 2008

7

V Domelu spodbujamo inovativno dejavnost, v katero želimo vključiti čim širši krog naših zaposlenih, ki bi sodelovali pri uvajanju izboljšav na najrazličnejših področjih.

Nove ideje, zamisli in rešitve se nam vsakodnevno porajajo. Te se lahko tičejo dela na naših delovnih mestih, kakor tudi na drugih področjih. Najboljše rešitve nastajajo v dobrem timskem delu, kjer več glav združi moči in ena ideja dopolnjuje drugo.

Podjetja z močno ustvarjalno kulturo ideje ujamejo tako, da jih sproti evidentirajo in so odprti za pozitivne spremembe, ki sledijo realizaciji idej. Pokazatelj odprtosti za inovativnost je, bolj kot število vseh predlogov, množičnost sodelovanja zaposlenih oz. podatek o tem, kolikšen delež zaposlenih dejansko prijavlja svoje predloge.

Martin Pintar

V naslednjih grafih in statističnih podatkih pa si na kratko oglejmo, kako smo bili v preteklem letu uspešni pri registriranju in izvajanju predlogov izboljšav.

Izberi leto: 2008	Vsi	Prikazi
Mesec	Število predlogov glede na mesec	
Januar	4	
Februar	5	
Marec	5	
April	6	
Maj	12	
Junij	15	
Julij	17	
Avgust	14	
September	14	
Oktober	13	
November	7	
December	44	
Skupaj	156 predlogov	

Graf prikazuje število vpisanih predlogov po posameznih mesecih, ki je zaposlenim dostopen na Domel intranet strani - Proces stalnih izboljšav SORA. Najbolj pomembni pregledi so sproti objavljeni tudi na oglasni deski pri jedilnici.

Za zanimivost si oglejmo še spodnjo tabelo, ki prikazuje število predlogov po nosilcih glede na spol:

	Moški	Ženske
Število vpisanih predlogov	128	28

Glede na področje oz. tematiko, ki so obravnavale vpisane ideje in rešitve, so bili predlogi razvrščeni sledeče:

Področja	Število predlogov glede na področja
Dokumentacija	5
Embalaža	5
Energija in varovanje okolja	8
Hitre menjave	8
Kvaliteta	8
Logistika	5
Material	3
Nekurantne zaloge	0
Organizacija	3
Poka-yoke priprave	21
Postopek izdelave	6
Proizvod	4
Racun. in informatika	6
Stroji, naprave in orodja	45
Urejenost delovnega mesta	12
Varnost in pogoji dela	9
Zmanjševanje stroškov material	8

Glede na zaključene predloge je bila izračunana ali ocenjena vrednost skupnih prihrankov za 147.000 €. Izplačanih nagrad je bilo v vrednosti 11.535 €, od teh jih je bilo 95 izplačanih po oceni vodij skupin in nadrejenih, 11 realiziranih izboljšav ali inovacij pa je bilo nagrajenih na osnovi kalkulacij in sklepa komisije.

	Hitri	Komisijski
Število nagrajenih predlogov	95	11

Skupno število vseh prijavljenih predlogov izboljšav v Domelov sistem stalnih izboljšav SORA v letu 2008 je bilo 156. Nekateri predlagatelji imajo vpisano večje število predlogov izboljšav. Iz tega sledi končno število sodelujočih zaposlenih pri registraciji izboljšav, to je natanko 99 sodelavcev. To predstavlja 11 % vseh zaposlenih v podjetju in s to številko ne moremo biti najbolj zadovoljni. Zato pozivamo vse zaposlene, naj sodelujejo pri izboljšavah, še posebno tiste, ki se do sedaj še niso ojunčili na tem področju.

Ustvarjalnost je strateška usmeritev Domela in mora postati največja vrednota vseh zaposlenih ter vpeta v vse poslovne procese. V podjetju je uveljavljena že večletna tradicija nagrajevanja realiziranih izboljšav v okviru sistema SORA. V naslednjem mesecu pa bo vodstvo podjetja prvič za inovativne prispevke v letu 2008 podelilo zaposlenim naša najvišja interna priznanja – nagrade **URE INOVATIVNOSTI**.

Tudi v prihodnje bomo vlagali v spodbujanje inovativnosti in inovativno kulturo podjetja, predvsem pa si bomo prizadevali za čim hitrejšo uvajanje potrebnih sprememb v poslovne procese.

MEHANSKI

LABORATORIJ OZ. MERILNICA

Tomaž Habjan

Z merjenjem se človek srečuje vse življenje, od rojstva do smrti. Ko se človek rodi, mu izmerijo dolžino in težo ter ga kasneje tako ali drugače merijo še vse življenje. V razvoju človeštva ima merjenje čedalje pomembnejšo vlogo, saj je postalo praktično nuja, da se vsaka stvar tako materialno kot nematerialno izmeri. Vemo tudi, da postajajo meritve zaradi vedno večjih zahtev in vedno boljših priprav tudi vedno bolj natančne in s tem tudi vedno bolj zahtevne. Tukaj pa je potrebno paziti na eno, a zelo pomembno stvar, ki je večkrat ne jemljemo resno, in sicer: »Ne meriti tako točno, kot je možno, ampak tako točno, kot je potrebno.« Kajti vsaka meritev je strošek in to ne majhen.

Naše podjetje je izpostavljeno vedno bolj turbulentnemu tržišču, ki zahteva vedno večjo kakovost proizvodov, skrajšanje dobavnih in nabavnih rokov ter konkurenčne cene. Če se ustavimo pri kakovosti, še zmerom velja splošno prepričanje, da je za kakovost odgovorna kontrola oz. področje kakovosti, saj pač že samo ime tako nakazuje. Ko govorimo o kakovosti izdelka, se moramo zavedati, da najpomembnejše značilnosti kakovosti definiramo na začetku, v fazi ideje, nato se v fazi konstrukcije ta ideja pretvori v tehnične značilnosti, ki pa se morajo prilagoditi tehnološkim zmožnostim podjetja. Poznamo več orodij, ki nam pomagajo to fazo narediti čim uspešneje, da se tehnoloških zmožnosti ne preceni in da posledično ne nastopijo problemi s kakovostjo in z njo povezanimi stroški. Naslednja je izvršilna faza proizvodnje, nabave materiala, kontrole ... V tej fazi nastane izdelek, ki mora ustrezati vsem tehničnim značilnostim v okviru dopustnih toleranc. Če hočemo zagotoviti, da bo delež ustreznih izdelkov čim večji, moramo proces proizvodnje stalno nadzorovati ter vrednotiti njegovo sposobnost in stabilnost. Tukaj pa mora nastopiti služba kakovosti, katere geslo bi moralo biti: **»Kakovost je pomembna, vendar ne na izdelkih, ampak na procesih.«**

Tako, prišli smo do naše merilnice ali bolj strokovno rečeno mehanskega laboratorija. To je en dolg ozek prostor, utesnjen med orodjarno in erozijo, natrpan z merilnimi pripravami ter opremljen s klimatsko napravo, če temu lahko tako rečemo. Zakaj? Ni jih malo, ki bi vsaj v poletnem času dejali, kako se imamo v merilnici »fajn«, ker imamo klimanapravo in je hladno, ko drugje po tovarni vročina neusmiljeno nabija tja čez 30°C. Res je. Pri nas se temperatura giblje od 19,7°C pa maksimalno do 23°C. Res prijetno hladno za nekoga, ki pride za 10 minut v prostor, če ti pa 8 ur piha od vsepovsod, pa ni nič kaj prijetno. Pa kaj, če zahteve za laboratorije predpisujejo referenčno temperaturo prostora 20°C. In zakaj mora biti ravno 20°C? Eden izmed ključnih faktorjev, ki vplivajo na rezultat meritev, je temperatura. Sprememba dolžine je sorazmerna dolžini telesa in temperaturni razliki. Vse nazivne mere, ki so podane na risbah, so predvidene za referenčno temperaturo 20°C. »Pa kako lahko

razlika 3°C vpliva na en izdelek?« bo kdo rekel. Pa še kako. Poglejmo samo primer: raztezek jeklene palice za razliko 1°C pri dolžini 100 mm znaša 1,2 µm, raztezek aluminijastega dela pa kar 2,38 µm. Pa smo spet tam. Kaj pa je en mikron? Nič. Seveda nič, če imamo toleranco 0,1 mm, v primeru, da je toleranca 6 mikronov, se pa tudi temperatura že pozna.

Kakovost merilnih rezultatov je poleg vpliva okolja in merilnih sredstev najbolj odvisna od osebe, ki meritve izvaja (poznavanje meroslovnih osnov, usposobljenosti, izkušnje, poznavanje procesov, izdelkov, standardov...), merilnih metod in postopkov, merilnih sredstev, pogojev merjenja ...

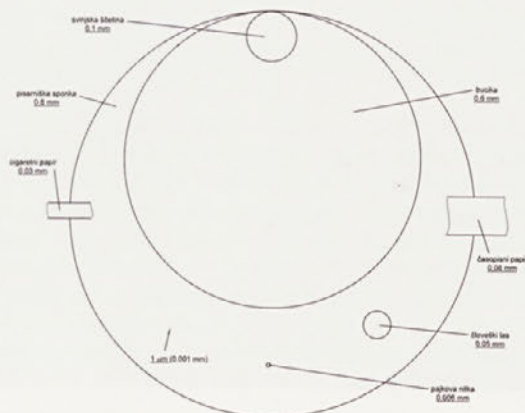
Vse zahtevnejše meritve izvajamo v merilnici, kjer imamo vso potrebno opremo in znanje za merjenje dimenzij, za merjenje sile, trdote, hrapavosti, okroglosti. Zaostajamo pri pogojih okolja, saj ne zmoremo zagotavljati temperaturne ustreznosti pri kolikor toliko normalnem prepihu. Problem merilnice je tudi prevelika izpostavljenost vibracijam, saj nima ločenega temeljenja, kot ga zahteva pravilnik za laboratorije.

Opremljeni smo dobro, za kar moram pohvaliti vodstvo, ki ima posluh za investicije v merilnico, čeprav smo pričeli zaostajati za podobnimi podjetji v Sloveniji. Naj samo omenim, da je na Gorenjskem trenutno več kot 50 koordinatnih merilnih strojev, pred nekaj leti jih je bilo manj kot 20.

Trenutno imamo 3 koordinatne merilne stroje DEA, ki pa so s svojo natančnostjo nekaterim izdelkom komajda še kos, 3 mikroskope, merilnika okroglosti, merilnik hrapavosti in trdote po HV, HB, trgalni stroj, sonde za momente. Skratka, imamo vso potrebno opremo za izvajanje meritev, ki se jih od nas pričakuje. Za kalibracijo meril uporabljamo univerzalno dolžinsko pripravo z natančnostjo ±0,0002 ter komparator za merjenje končnih meril – kladic.

Kaj je 1 μm ?

No, sedaj pa glavno. Kaj delamo?

Na hitro bi lahko povedal, da se trudimo, da bi merilnica postala dober servis ostalim oddelkom v Domelu na področju izvajanja bolj zahtevnih meritev. Kot vsak servis tudi merilnica mora zagotavljati čim boljše in čim hitrejšo uslugo. Da bi bile te usluge zares čim enostavnejše, hitrejše in učinkovitejše, smo se načrtno odrekli vsakemu kompliciranju v smislu raznih zahtevkov za meritev, anulirali raznorazne omejitve, ki jih predpisuje ISO 17025 (ne dovoljuje uporabljati laboratorijske opreme zaposlenim izven laboratorija, ne dovoljuje zadrževanja drugih oseb v laboratoriju, pogoji okolja ...), oz. če povem po domače, smo »merilnico načrtno spustili na nekaj nižji nivo«, da smo omogočili fleksibilnost pri čim nižjih stroških. Tako smo se na primer tudi odrekli akreditaciji laboratorija, saj bi primeru

le-te laboratorij ne bi mogel biti tako fleksibilen, potrebovali bi več ljudi, ki imajo metrološko znanje, prostorske zahteve bi bile čisto drugačne, nastopile bi vse omejitve, povečali bi se stroški ... Prav tako ne delamo težav pri izposojanju naših meril, saj je za podjetje ceneje, če si merilo lahko izposodimo, vendar pa bi se morali vodje posameznih oddelkov zavedati, da je tista merila, ki jih delavci dnevno potrebujejo, pač potrebno naročiti (merilni trni, urice, stojala ...). S sistemom izposojanja se seveda naša merila hitreje obrabljajo, kar nas stroškovno precej bremeni. Zaradi lažjega upravljanja z merili smo fizično prenesli skladišče meril na našo lokacijo. Tudi naročanje meril poteka sedaj direktno preko zaposlenih v merilnici, kar nam vzame veliko časa.

Vsi merilni zapisniki so že nekaj let na intranetu, kar omogoča najenostavnejši pregled. Na podoben način bi morali funkcionirati vsi, ki s podatki oskrbujejo druge.

V merilnici nas je trenutno 6,5 za meritve, 1 za merila, kar je najmanj v 20-tih letih, kljub temu da imamo:

- zaradi novih programov (463, 464, 467, 702, ventilatorji, Hella, Stihl ...),
- zaradi velike količine vzorcev s Kitajske,
- zaradi večjih aktivnostih na komponentah (BSH, EBM, HILTI, ISKRA, PM-DM),
- zaradi vse večjih zahtev po vzorčenjih, SPC-jih, prvih vzorcih ...
- zaradi nekalitne dokumentacije, priprave proizvodnje, nerealnih zahtev, stalnih sprememb, stalnih popravil orodij ...
- zaradi vedno večje nezmožnosti merjenja v ostalih oddelkih (merilna oprema, večje zahteve, znanje ...),
- zaradi večjega števila kooperantov,
- zaradi splošne neorganiziranosti, neinformiranosti, nepovezanosti in neodgovornosti vseh oddelkov Domela, vedno več dela.

Pa da ne boste mislili, da je problem delo, problem je samo to, ker imamo vedno več tistega »jalovega« oz. nepotrebnega dela predvsem zaradi nekaterih težav, ki so našteje v zgornjih alinejah.

In kako potekajo meritve? Z vseh koncev tovarne »kapajo« v merilnico tehnologiji, razvojniki, kontrolorji, orodjarji ... prinašajo merjenice in sprašujejo: »Ali se da tole takoj izmeriti?« Vsem se mudi. Vsi zamujajo z roki. Vsi bi radi imeli meritev takoj, kar pa pač ne gre. Priznam, da se marsikatera meritev tudi pri nas neupravičeno zavleče, da je marsikatero meritev potrebno ponoviti, izbrati drug način merjenja, kajti napaka lahko povzroči velike stroške.

V letu 2008 smo:

- Za potrebe vseh PE, razen orodjarne, smo naredili zapisnik za 495 različnih izdelkov in skupno naredili 1755 zapisnikov meritev. Kar pomeni, da skozi merilnico letno pridejo praktično vse pozicije, ki jih imamo.
- Za orodjarno je bilo narejenih čez 120 zapisnikov. Kot zanimivost naj povem, da se pravkar meri odlitek, ki ima kar 504 mer, naš rekord pa je kos s čez 600 merami na eni risbi.
- Vsakodnevno smo za potrebe statistike merili BMC izdelke.
- Našel sem samo evidentirane meritve, precej več je tistih »ta hitrih«.
- Prevzem orodij se je delal na 111 orodjih, prevzetih orodij je bilo 69.
- Sodelovali smo pri 30 MSA analizah, izdelovali merilne metode ...
- V Domelovi bazi meril je preko 6000 meril, okoli 3700 je aktivnih, 140 izgubljenih. Največ meril se izgubi med kolektivnimi dopusti. Meril zunanjih strank imamo trenutno 2966. Letno je torej potrebno očistiti, pregledati, kalibrirati in evidentirati cca. 4500 meril. Vse to opravi 1 skrbnik meril.

Meritve izvajamo tudi za zunanje stranke, tako smo na primer lani 100% premerili čez 28.000 izdelkov iz Unitech, kar nam je vzelo 3 mesece časa, zaslužili smo cca. 14000€ +DDV. Da ne govorim, koliko prošelj, prepričevanj, in še kaj je bilo potrebno, da smo dobili dodatno pomoč. Meriti smo hodili ponoči, ob nedeljah, samo da smo zmogli izpolniti obljubo stranki. Na koncu pa ... se vprašaš: »Zakaj le?« Tukaj bi se zahvalil vsem, ki ste nam pomagali, in pograjal vse, ki nam niste stali ob strani tako, kot bi lahko. Zato vam priporočam, da si kupite kakšen CD od Mlakarja in Smolarja, za Kovačičevega »zamorca« pa je najbrž že prepozno.

Skratka, trudimo se, da bi delali v skupno dobro, trudimo se, da maksimalno sodelujemo z vsemi, da se ne skrivamo za svojimi »plankami« ... Vedeti pa je potrebno, da je odgovornost merilca velika, saj napačna meritev lahko povzroči nepotrebne zastoje, popravila orodij, reklamacije ... in je, vsaj mislim tako, premalo cenjena.

Ker opažam, da postaja »g. Mikron« nekakšna stalnica v raznih »debatah«, prilagam spodnjo risbo za lažjo predstavbo, kaj mikron je, da o stroških, ki so namenjeni g. Mikronu, ne razpravljamo.

POŠKODBE

PRI DELU

Janko Frelih
Služba varstva pri delu

Stroški poškodb pri delu

V Sloveniji zaenkrat nimamo izdelane in splošno sprejete metodologije za ugotavljanje stroškov v zvezi z varnostjo in zdravjem pri delu ter stroškov poškodb pri delu. Najpogosteje se v zvezi s stroški delodajalcev v podjetjih uporabljata dve skupini podatkov, in sicer stroški za zagotavljanje varnosti in število izgubljenih delovnih ur zaradi poškodb pri delu. Obravnavajo se še stroški za zdravljenje, za nadomestila v času odsotnosti z dela, razna zavarovanja, sodni in odškodninski zahtevki ipd. Manj je znanega o škodi na delovni opremi, še manj pa o posredni škodi, kot npr. o izpadu dohodka zaradi motene proizvodnje, o stroških za raziskave nezgod in za nadomestne delavce, stroških za nadomestitev izpada dela itd. Izkušnje kažejo, da znaša škoda v podjetjih v povprečju tri do petkratno vrednost bruto osebnega dohodka zaradi poškodbe odsotnega delavca. Vsekakor se bo v prihodnosti večji del teh stroškov prevesil v breme delodajalcev.

Socialna varnost za poškodbe pri delu

Socialno varnost za poškodbe pri delu in poklicne bolezni poznamo pri nas že vrsto let, vendar ne kot samostojno področje, ampak kot sestavni del zdravstvenega ter pokojninsko invalidskega zavarovanja. V Sloveniji smo do nedavnega poznali tako imenovano solidarnostno pokrivanje, saj so stroške za zdravljenje in rehabilitacijo poškodb pri delu ter ostale dajatve povezane s temi tveganji pokrivali delodajalci le v manjši meri. Večji del stroškov iz tega naslova pa se je prenašal na najširšo solidarnost v zdravstvenem in invalidskem zavarovanju ali celo na področje socialne varnosti. Nad takšnim pristopom do te problematike so bili v preteklosti zlasti nejevoljni nekateri tuji delodajalci, saj so imela podjetja v slovenskem prostoru boljše pogoje za nastop na trgu kot v državah Evropske unije, kjer vsa bremena poškodb pri delu in poklicnih bolezni nosijo delodajalci sami. Glede na stališča Mednarodne organizacije dela je namreč za socialno varnost, povezano s poškodbami pri delu in poklicnimi boleznimi, odgovoren delodajalec, kar hkrati pomeni tudi njegovo dolžnost financiranja pravic delavcev, ki izhajajo iz teh stanj. To problematiko naj bi v bodoče urejal nacionalni projekt uvedbe diferencirane prispevne stopnje, ki naj bi se postopno uvajala za obe zavarovanji, tako zdravstveno kot pokojninsko in invalidsko.

Diferencirana prispevna stopnja

Podjetja naj bi torej v bodoče plačevala različno prispevno stopnjo, tako pri invalidskem zavarovanju poškodb pri delu in poklicnih bolezni kot tudi pri zdravstvenem zavarovanju. Zaenkrat sta ti dve zavarovanji še ločeni, v bodoče pa naj bi se združili v neko novo obliko zavarovanja za primer poškodb pri delu in poklicnih bolezni, kar bi hkrati predstavljalo tudi novo vejo socialne varnosti. Diferencirana prispevna stopnja, ki jo v starih članicah Evropske unije že dobro poznajo, pomeni, da bodo delodajalci po sistemu bonus - malus morali plačevati nižji ali višji prispevek. Z letošnjim letom naj bi se že uvajala v prakso, prispevek pa bo določen glede na stopnjo, ki jo bodo podjetja dosegala na področju varnosti in zdravja pri delu. V praksi to pomeni, da se bodo prispevne stopnje za delodajalce v nekaterih rizičnih dejavnostih, kot so npr. rudarstvo

in gradbeništvo, zvišale. Najnižje prispevke pa naj bi plačevali delodajalci v dejavnostih finančnega poslovanja, izobraževanja, zdravstvenega in socialnega varstva, gostinstva, trgovine ipd.

Regresni zahtevki Zavoda za povrnitev škode

V zvezi s poškodbami pri delu so poleg tega v zadnjem času vedno bolj aktualni regresni zahtevki, ki jih Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije (Zavod) pošilja delodajalcem. Na podlagi določil zakona o zdravstvenem zavarovanju ima namreč Zavod pravico zahtevati od delodajalcev povrnitev stroškov, ki so mu bili v primeru dokazane opustitve varnostnih ukrepov povzročeni zaradi zdravljenja poškodb pri delu, in jih vrniti v zdravstveno blagajno. S temi zahtevki torej Zavod od delodajalcev zahteva odškodnine, ki obsegajo stroške za zdravljenje (diagnostika, laboratorijske preiskave, operativni posegi, stroški zdravil, stroški rehabilitacije, ipd.), kakor tudi stroške za nadomestilo plač zavarovancev zaradi njihove začasne odsotnosti od dela. Regresni zahtevki bodo v bodoče

delodajalcem povzročali dodaten strošek, saj se do nedavnega njihovo uveljavljanje ni izvajalo. Pričetek njihovega intenzivnega uveljavljanja in izterjave smo pravzaprav doživeli že v lanskem letu, ko smo tudi v Domelu prejeli precej regresnih zahtevkov, ki se nanašajo še na poškodbe pri delu iz leta 2005. Te zahtevke razrešuje služba varstva pri delu v sodelovanju z odvjetnikom.

Odškodninski zahtevki delavcev za poškodbe pri delu

Povečanje stroškov za poškodbe pri delu se že odraža tudi pri izplačevanju odškodnin za poškodbe pri delu s strani Zavarovalnice Triglav, pri kateri ima Domel sklenjeno zavarovanje odgovornosti za škodo kot posledico telesnih poškodb. Vzrok za povečanje stroškov je porast vrednosti izplačanih škod v letu 2008, kar je pravzaprav splošen trend odškodninskega prava v Sloveniji. Temu posledično je sledil zahtevek Zavarovalnice Triglav za obračun malusa v višini 151,26%, kar za Domel predstavlja dodaten strošek. Z namenom, da bi

V proizvodnih oddelkih prevladujejo poškodbe rok (dlan, zapestje, prsti).

Zavarovalnica Triglav zmanjšala stroške odškodnin, je upravi Domela med drugim predlagala, da na področju zavarovanja delodajalčeve odgovornosti zviša odbitno franšizo iz prejšnje vrednosti 210 € na 300 €. Pri tem velja poudariti, da to zvišanje pomeni približanje vrednosti odbitne franšize višini, ki jo imajo druga primerljiva podjetja.

Ukrepi za preprečevanje poškodb pri delu

V Domelu že iz preteklosti poznamo vrsto ukrepov za preprečevanje poškodb pri delu. Sočasno z rastjo stroškov zavarovanja delodajalčeve odgovornosti Triglav ter uveljavljanjem regresnih zahtevkov za poškodbe pri delu s strani Zavoda, pa so bili sprejeti še določeni dodatni ukrepi. Spremembe se nanašajo predvsem na sam postopek raziskave nezgode. V raziskavo, ki jo je potrebno opraviti takoj po nezgodi, so po novem poleg poškodovanca in prič vključeni še naslednji sodelavci:

- odgovorni iz službe varstva pri delu, ki postopek vodi in usmerja,
- mojster oz. prvi predpostavljeni,
- vodja oddelka,
- delavka, ki sodeluje z zavarovalnico,
- direktor PE oz. področja, ki ga v primeru odsotnosti nadomešča njegov namestnik.

Pomembna novost pa je tudi v tem, da je potrebno takoj po raziskavi za vsako poškodbo pripraviti korektivni ukrep ter hkrati določiti odgovorno osebo in rok za izvedbo predlaganega ukrepa.

Sicer pa je najpomembnejše izhodišče za nenehno izboljševanje stopnje varnosti v posameznih delovnih okoljih zlasti preventivno zaznavanje nevarnosti in tveganj. Aktiven pristop k zmanjševanju teh tveganj pa lahko dosežemo le z odgovornim sodelovanjem vseh, ki so kakorkoli vključeni v delovne procese.

RAZPIS

BO KONEC MARCA

V tem letnem času nam misli še ne uhajajo prepogosto na letni dopust, bodo pa iz tedna v teden pogostejše. Tudi situacija, v kateri se trenutno nahajamo, prispeva k temu. Vseeno bi vam rad na kratko predstavil, kako je potekala zadnja počitniška sezona oziroma letovanja v letu 2008 in kakšna je trenutna situacija s počitniškimi kapacitetami za leto 2009.

Polde Tušek

Zasedenost počitniških kapacitet v lanskem letu ni veliko odstopala od zasedenosti v prejšnjih letih, ko so bile kapacitete dobro zasedene. Malo slabše je bilo v Barbarigi. Lani smo objavili razpis malo prej kot običajno, kar se je pokazalo, da ni dobro. Po samem razpisu niso bile zasedene vse kapacitete, vendar so se zapolnile kasneje v času sezone. Tako bo letos razpis ponovno konec marca oziroma v začetku aprila.

Računalniška obdelava prijav se je pokazala za zelo dobro in je olajšala delo odboru za letovanje.

Ko na začetku leta prihajajo nove pogodbe in aneksi k obstoječim pogodbam o najemu ali zakupu parcel in kapacitet, se vsako leto pogoji zaostrejejo in tudi vsako leto je kakšno presenečenje in to v negativnem smislu. Tako so nam v lanskem letu s pogodbo za najem parcele v Ankaranu poslali dodatne zahteve za postavitev paviljona ali ograje pred počitniško prikolico. Zahtevali so dodatno plačilo 500 €. Vse več se pojavljajo omejitve glede števila oseb na počitniško enoto. Tako je sedaj že v vseh počitniških prikolicah to število omejeno na eno družino ali na štiri osebe. V Poljani je situacija še bolj zakomplicirana in je že plačilo najema parcele pogojeno s številom oseb, ki bodo letovale v kampu. Tudi v toplicah je vse večji pritisk glede števila oseb, ki koristijo enoto v enem terminu.

V lanskem letu je bilo največje vzdrževalno delo opravljeno v Barbarigi, kjer smo v vseh prostorih zamenjali itison s keramiko. Ravno tako so se prebelili vsi apartmaji zunaj in znotraj.

V Strunjanu je bila predvidena (v sodelovanju s počitniškim društvom in s skupnim denarjem) nova napeljava vodovoda do stavb, kjer bi se montirali števeci za vodo za vsak apartma. V vsaki stavbi je skupna inštalacija za vodo in bi bilo potrebno prekopati vse apartmaje in napeljati novo inštalacijo, da bi lahko priklopili posamezni števec. Zato je bilo v planu, da se to opravi naslednje leto in se obenem obnovijo kopalnice.

V začetku leta 2008 sta podjetje in lastnik restavracije s pripadajočim zemljiščem ABA podala predlog, da se vsi objekti porušijo in se zgradi nov poslovno-stanovanjski objekt z garažami. Tako so obstale vse aktivnosti v zvezi z obnovo in vzdrževalnimi deli počitniških kapacitet v Strunjanu.

Podjetje ABA je sklicalo sestanek z vsemi lastniki apartmajev in podrobneje predstavilo projekt. V zameno za apartma in zemljišče pod objekti ter funkcionalno zemljišče bo vsak lastnik dobil nov apartma oziroma stanovanjski del, in sicer meter za meter, tako stanovanjske površine kot tudi balkona ali terase, in eno parkirno mesto na apartma. V novem apartmaju bo naš strošek samo za opremo, se pravi za pohištvo, vse ostalo je njihov strošek. Lastništvo se uredi z etažnim lastništvom. Za predlagano so bili zainteresirani vsi lastniki, kar je tudi pogoj, da se lahko projekt spelje, tako da so se začeli pogovori s posameznimi lastniki apartmajev.

S predlogom so seznanili upravo in pripravila se je pogodba. Pri pregledu in usklajitvi predpogodbe je sodeloval pravnik, kar je pogoj za menjalno pogodbo. Po nekaj pisnih izmenjavah in treh obiskih predstavnikov ABE v našem podjetju, se je podpisala predpogodba o zamenjavi apartmajev.

Verjetno se sprašujete, kje je »računica«? Tudi mi smo se na začetku to spraševali. Je pa situacija sledeča. Sedaj je na tem zemljišču 20 apartmajev, napol podrti restavracija in veliko dvorišče oziroma neurejeno parkirišče. Kompletno področje je potrebno obnove - tako kanalizacija kakor vodne inštalacije, pa še marsikaj (urediti stopnice, zelene površine ...). V novem projektu je v pritličju in prvem nadstropju parkirišče s poslovnim delom in nato v štirih etažah, ki pa ne bodo celota ampak posamezni deli, še 40 do 50 apartmajev. Sedanji lastniki dobimo v last 20 apartmajev in uporabo enega parkirnega prostora na apartma, ostalo pa trži podjetje ABA.

Celoten postopek je zamišljen tako, da se v februarju ali marcu podrejo obstoječi apartmaji in se prične z novogradnjo. V predpogodbi je zapisano, da je čas od podpisa pogodbe do vselitve v nove apartmaje največ dve leti. Po zagotovilih ABE pa naj bi bili apartmaji vseljivi že za sezono 2010, kar je tudi njihov interes.

Če bo lastnik brunarice v Podčetrtku odpravil zadržek, bomo ob podpisu pogodbe za Strunjan obenem prepisali tudi lastništvo brunarice na naše podjetje. Tako bomo imeli v Strunjanu tri apartmaje. Gre se za zamenjavo ene za eno.

Pričakujemo, da bo projekt stekel že v prvi polovici tega leta, kar pomeni, da v letošnjem letu ne bomo imeli na razpolago več starih kapacitet, ki so trenutno tudi v takem stanju, da jih ne moremo uporabljati. Če bo prišlo do zamika investicije v naslednje leto, kar se lahko zgodi zaradi neugodne gospodarske situacije in recesije, pa bomo izvedli najnujnejša vzdrževalna dela. O tem vas bomo obvestili v razpisu.

V planu je bilo, da se letos položi še keramika pred apartmajema št. 2 in 3 v Barbarigi, da se zamenja kavč v Čatežu. Tudi nadstrešek v Čatežu čaka na obnovo že drugo leto (zamenjati bi bilo potrebno stare odeje in vzglavnike), vendar se bo to preložilo na boljše čase.

Že sedaj pa je potrebno razmisliti, kako urediti in omejiti število oseb na enoto. Konkretno v Moravcih ne more biti šest odraslih v brunarici, ki ima zakonsko posteljo in pograd, ki ima omejeno nosilnost. Kavč ni postelja. Ni problem, če letuje ena družina in je več oseb. Težava nastopi, če letujeta dva para z otroki. Kakor sem omenil že prej, tudi aneksi k pogodbam postajajo bolj dosledni, kar se tiče števila oseb. Tudi pri nas bo potrebno resno pristopiti k temu problemu predvsem zaradi življenjske dobe posameznega objekta.

Nekaj informacij glede rezervacij v toplicah izven sezone: Sezona se šteje za čas od 15. junija do 15. septembra. Prednost imajo zaposleni in upokojeanci. Termini se ne upoštevajo, oblikujejo se po želji posameznika, vendar ne za manj kot dve nočitvi.

Rezervacije se sprejemajo po sledečem časovnem obdobju.

Za čas po sezoni, se pravi od 15. oktobra do 31. decembra, sprejemam rezervacije takoj po razpisu sezone oziroma od 15. aprila dalje, za čas od 1. januarja do začetka sezone 15. junija pa sprejemam prijave od 15. decembra dalje. V času zimskih počitnic za gorenjsko regijo, prvomajskih praznikov in božično-novoletnih dela prostih dnevih imajo prednost zaposleni, v primeru več prijavljenih se opravi žrebanje.

V vsakem objektu so knjiga gostov, hišni red in inventurni list. V knjigo gostov se je potrebno vpisati. Napake in pomanjkljivosti se vpišejo, vendar je potrebno napake in poškodbe sporočiti tudi odgovorni osebi v Domelu, da se lahko ukrepa. Dogaja se, da se napake vpisujejo v knjigo, ne sporočijo se pa pristojnim v Domelu. Na ta način napak ne moremo odpraviti. Objekti se običajno obiščejo dvakrat letno oziroma po potrebi.

Prebrati je potrebno tudi hišni red, da se lahko pravilno postopa, še posebej v času kurilne sezone.

Inventurni list večkrat ni usklajen s trenutnim stanjem predvsem drobnega inventarja, vendar pa je potrebno sporočiti vsaj spremembe glede osnovnih sredstev. Obveščenost bo obojestransko koristna.

Želim vam prijetno bivanje v Domelovih počitniških kapacitetah.

MOJA

RAZMIŠLJANJA O AVTOMOBILSKI INDUSTRIJI

Še ne kot petnajstletno dekle so me zaposlili v današnjem podjetju Domel. Kako sem bila takrat še zelena, da ne rečem otročja! Ščasoma je postal to moj drugi dom. Tukaj sem našla prijateljice, svoj kruh in delo, ki ga imam v glavnem rada. Se je pa zgodilo, da kakega dela nisem marala, pa je bilo to vseeno treba opraviti.

Večkrat je pomagalo zgolj naključje, včasih pa tudi moja trdna (beri trmasta) volja, da se spravim kam drugam. Deluje, vam rečem! Samo prepričan moraš biti vase. Želim! Zmorem! Hočem! Tako sem »prečesala« v glavnem celo montažo. Osem let samo popoldne, precej časa na tri izmene, zadnja leta pa bolj kot ne le dopoldne. V glavnem zaradi hčere – sva pač sami.

Kako sem prišla na oddelek avtomobilske industrije? Spet sem delala na tri izmene. Saj je bilo v mojem interesu, pa sem vseeno trpela. Ali res človek po petdesetem letu toliko opeša, da mu je v breme, kar mu je bilo prej v veselje? Bo že držalo, da je človek na višku svojih sposobnosti pri štiridesetih. Kasneje se pot usmeri navzdol. Sprva počasi in neopazno, potem pa ...

Marija Demšar

Zadoščal je le en telefonski klic: »Bi šla na avtomobilsko?« Takrat sem delala v Tehnici in za kaj več pogovora niti ni bilo časa. Sem rekla, da bom prespala. Takšna je bila doslej moja navada pred skoraj vsako odločitvijo. V nekaj urah, ne da bi kaj dosti razmišljala, sem rekla: »JA, GREM!« Še dobro, da takrat nisem vedela, da je drogeve potrebno tehtati na desetstičinke grama! Sliši se dokaj grozno. Z dobro tehniko pa je to prav preprosto, če znaš, seveda. To vem sedaj, takrat bi pa rekla: »Hvala lepa, tukaj pa Marije pač ne bo.«

Zdi se mi, da je bila moja hitra odločitev kar prava. Avtomobilska industrija ima po mojem mnenju še vedno prihodnost, čeprav je tudi ta v krizi. Vsaj z novimi izdelki ali dodatki k že obstoječi opremi.

Pa še nekaj novega je bilo s tem zame na obzorju. Dela se nisem nikoli bala. Tudi težjega ne. Oče me je pač vzgojil v smislu »JE TREBA DELAT«, čeprav Smolarja ni poznal. V zadnjem času, ko sem bila še v montaži, pa se je izkazalo, da nekaj del pač ne morem več opravljati. Statorski paketi, na primer, so bili preveč za moje roke. Na srečo so imeli v montaži kar nekaj posluha zame, tako da bolniška ni bila potrebna.

Zadovoljna sem, ker sem lahko tukaj, kjer roke ne trpijo več. Mislim, da sta se obe popravili. Še posebej tista, ki je bila nekoč v mavcu. Delo je na nek način lažje. Cel motorček je le malo večji od velikega kolektorja v montaži. To delo ni primerljivo z delom na traku. Tam je bilo delo mnogo bolj rutinsko. Tu so zahteve večje. Več pozornosti je na čistoči – v vseh pogledih, čeprav ni ravno na prvem mestu. Ali pa? Pomembna je kvaliteta. Pomembne so tudi meritve, pa še veliko jih je. Vsaka podrobnost odstopanja kvalitete polizdelkov lahko ogrozi izdelek. Vsaj tako so meni to delo na samem začetku tudi predstavili. Tukaj niso prisotne le roke – z glavo je treba delati.

No, pa smo tam. Pri računalniku. To je moja šibka točka. Kaj mi pomaga, če lahko delam z obema rokama, računalnik pa mi dela preglavice. Do pred nekaj leti o njem nisem imela niti pojma. Potem so me naučili pasjanso. To pa pri računalniško vodeni liniji res »zelo pomaga«! Pri triinpetdesetih je pa že malo pozno za kaj več. Ne bom pa rekla prepozno, ker sem se pripravljena potruditi. Resno mislim. Učim se pa bolj počasi, to je dejstvo. Vesela sem sodelavcev, ki so

mi pripravljeni pomagati. Hvala mojstru, ki je nekaj dvornil o mojih računalniških zmogljivostih. Hvala sodelavki, ki je verjela vame, hvala pa še nekemu, ki mi je zaploskal – češ, pa le gre! Hvala za vso podporo.

V preteklosti se je z mano dogajalo malo drugače. Za kar so rekli, da ne zmorem, to sem zagotovo dosegla! Do danes pa je prišlo že kar nekaj sprememb.

Podporo res potrebujem. Se učim, pa še se bom, ker:

- sem ženska (menda je to precej »trpežna reč«),
- bom vztrajala z vso voljo in ker verjamem tudi vase,
- verjamem tudi v to, da solidarnost še ni preteklost (vsaj, če pomislim na poplave),
- nenazadnje verjamem v ta projekt!

Je pa to nekaj povsem novega v Domelu, v podjetju, ki proizvaja sesalne enote. Vsi se trudijo, da bi bilo delo dobro opravljeno, čeprav si s tem marsikdo naloži preveč dela. Trudim se tudi sama, čeprav sem na dnu te lestvice – delavka. Upam, da tudi jaz lahko doprinesem svoj delež, če svoje delo

opravljam vestno in natančno.

Tudi, ko pride Continentalova presoja, z združenimi močmi zmoremo. Je pa vladalo takrat v delavnici posebno stanje: še zadnje priprave, zadnji popravki, pa še kakšen nasvet v zadnjem hipu.

Na dan D je bilo stanje na višku živčnosti. Nekdo je bil prehlajen do konca, eden je bil kar rdeč v glavo, drugi bled, vem pa še za enega, ki je proizvajal sivo-rumeno kombinacijo na obrazu. Sebe na srečo nisem videla. Domnevam, da sem imela vse te barve, prehlada pa res ne. Vse skupaj je bilo precej vroče, ne glede na klimatsko napravo.

No, vedno pa pri nas le ni tako. Res je, da se srečujemo z velikimi težavami glede dobave tuljav. Pa še drugi problemi so.

Kaj naj še rečem? Tukaj smo, delamo. Trenutno od tega motorja mogoče še ni pravega dobička (to je le moje osebno mnenje glede na vse težave, ki nas spremljajo), bo pa. V to sem prepričana. Mora uspeti. Če se toliko zagnanih in sposobnih ljudi loti takega projekta, potem uspeh ne more, ne sme izostati!

Marija na svojem delovnem mestu

LEP

POZDRAV IN DOBRO LUČ!

Katarina Prezeli

Ljudje imamo različne hobije. Njim namenimo svoj prosti čas. Za stvari, ki jih radi počnemo, si ga ni težko vzeti. Si pač razporedimo obveznosti tako, da ostane dovolj časa tudi za hobi.

V našem podjetju se kar nekaj zaposlenih ukvarja s fotografiranjem.

Kje so časi, ko smo se hodili fotografirati v Škofjo Loko ali nosili razvijat filme in po enem tednu šli po fotografije? Doma smo se navadno fotografirali ob rojstnih dnevih, prvem obhajilu in birmi. V albumu imamo še nekaj slik z morja ter fotografije s sošolci in sošolkami z razrednikom ob strani.

Danes, v dobi digitalnih fotoaparátov, fotografiramo kar naprej in vsepovsod, hranimo fotografije na CD-jih, ki jih ponavadi samo enkrat pogledamo.

Kako pa to počnejo tisti, ki jim je to hobi in so v tem dobri?

Tine Benedičič

TINE BENEDIČIČ se je s fotografijo začel ukvarjati pred približno osmimi leti in danes je to njegov velik hobi. Od vsega začetka uporablja Canon foto opremo. Sprva so bili njegovi fotoaparati analogni (film), danes pa uporablja samo še digitalno opremo. Najraje slika pokrajino in živali.

Tine je član Fotografskega društva dr. Ivan Tavčar Poljane. Društvo organizira veliko predavanj, s člani fotokluba pa se tudi sicer srečujejo, pregledujejo fotografije, premlevajo novice, izmenjujejo mnenja.

Leta 2006 je Tine postal član Ameriške fotografske zveze – PSA. Sodeloval je na fotografskih razstavah po svetu in prejel kar nekaj nagrad.

Lani mu je fotografska zveza Slovenije (FZS) podelila naslov »Kandidat mojstra fotografije« - KMF FZS.

V muzeju Železniki je imel pred leti samostojno razstavo, trikrat je razstavljal tudi v prostorih občine Železniki. Pripravlja pa tudi novo internetno stran www.tinebenedicic.com.

DAMJAN DEMŠAR se je s fotografiranjem resneje začel ukvarjati že pri trinajstih letih. Obiskoval je fotografski krožek, ki ga je takrat vodil g. Matej Galjot. Za fotografiranje pa ga je navdušil brat Boštjan, ki je obiskoval fotografski krožek pri g. Simončiču.

Prvi fotoaparat je dobil od očeta, ki ga je kupil od g. Aleksandra Čufra. Ruski Zenit je bil to in z njim je napravil kar nekaj »kilometrov«. Prvega, ki si ga je kupil sam – Canon EOS5, ima še vedno v nahrbtniku kot back-up. Z njim je stopil na bolj profesionalno pot.

Najraje fotografira na koncertih in neponovljivih dogodkih. Bolj, ko je skupina neznana, slabši, ko so pogoji, bolj uživa v delu. »V idealnih pogojih je vse preveč enostavno,« pravi.

Damjan fotografira za spletni časopis RockOnNet (www.rockonnet.com). Sedaj, ko z ženo Majo živita v Kranju, razmišlja, da bi se včlanil v Fotografsko društvo Janez Puhar.

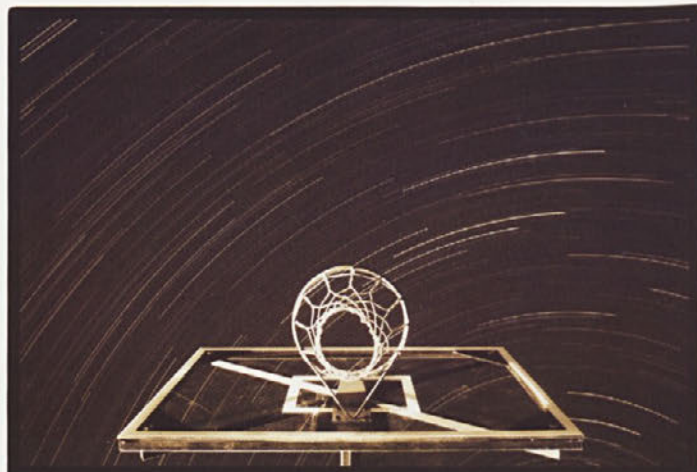

Damjan Demšar

Pravi, da je novostim težko slediti. V dobi digitalne fotografije že dan ali dva veliko pomenita. Včasih si na tržišču občasno zasledil novico o novem filmu, boljšem objektivu in samo določene revije so pisale o fotografiranju in fotografiji. Danes pa že vsak lahko piše in govori, kaj je boljše, kaj kupiti in tako naprej. Vse je samo še marketing.

Na vprašanje, kje je že razstavljal svoje fotografije, je Damjan napisal: »Večina fotografov najprej razstavlja doma – fotografije pregledajo sorodniki, prijatelji, znanci. Potem narediš razstavo v muzeju v Železnikih in tako naprej. Drugače pa sem razstavljal v Novem mestu (Lokal Patriot), Krškem (MKC), Ljubljani (ŠOLT), Idriji (Svenak klub). Najbolj se mi je vtisnila v spomin razstava v Lokal Patriotu, kjer sem imel zmagovalno serijo fotografij v kategoriji koncert.«

Damjan ima tudi internetno stran http://dam_dem.tripod.com.

Igor Mohorič Bonča

IGOR MOHORIČ BONČA pravi, da je kot otrok uporabljal domač trotel aparat. Njegov oče je imel takrat profesionalni Canon A-1, tako da je lahko videl, kaj potrebuje za kvalitetno fotografijo.

Resneje se je s fotografiranjem začel ukvarjati v času študija. Kupil si je rabljen Canon AE-1 in počasi gradil na tem. Z leti je sestavljal temnico in razvijal črno-bele fotografije, ki ga izrazno še vedno privlačijo. Spoznal je celoten proces, od izbire filmov, fotografiranja, razvijanja filma, povečave fotografije. »Ko enkrat prideš skozi to, ti v fotografiji ni nič več tuje,« pravi Igor.

Najraje je imel črno-belo fotografijo, ki pa mu je vzela ogromno časa. Sedaj mu največ pomenijo nočna fotografija, fotografija narave, popotniška fotografija in seveda fotografiranje družine.

Novostim sledi tako, da spremlja razne fotografske internetne strani ter tu in tam obiše kakšno fotografsko razstavo.

Leta 2003 je skupaj z Damjanom Demšarjem razstavljal na temo črno-bela fotografija, leta 2006 pa je imel v Cerkljah samostojno razstavo. Nazadnje je sodeloval pri skupni razstavi z Aleksandrom Čufrom, Tinom Benedičičem in Domnom Dolencem lansko jesen v muzeju v Železnikih. Prav tako je sodeloval pri razstavi fotografij tabornikov ob deseti obletnici delovanja društva RZS (Rod zelene sreče) ter na razstavah v Tehnici.

Fotografije krajine in mest, ki jih je večinoma zjel na potovanjih po svetu, pa si lahko ogledate na <http://www.panoramio.com/user/347374>.

Marko Thaler

MARKO THALER in **ROK PFAJFAR** sta bila zagreta fotografa že v osnovni šoli, ko sta obiskovala foto krožek pri g. Vlastji Simončiču in tam nabirala izkušnje.

Rok Pfajfar

Vmes je sledilo obdobje približno dvajsetih let, ko se s fotografiranjem nista toliko ukvarjala; pa ne zaradi tega, ker bi navdušenje za fotografijo upadlo, ampak je bil to čas za druge stvari in obveznosti. Zlatih nekaj let se s tem spet intenzivneje ukvarjata.

Medtem ko Marko še razmišlja, kakšen fotoaparat si bo kupil, Rok že pritiska na sprožilec na vseh mogočih krajih in ob vsakem - mogočem in nemogočem - času. Zrcalno refleksi fotoaparat, ki ga je kupil pred dvema letoma, je njegov skoraj stalni spremljevalec. »Za v hribe je to obvezna oprema,« pravi. Od doma se najraje odpravi v zgodnjih jutranjih urah. Najraje fotografira naravo. Fotografije objavlja tudi na internetu (e-fotografija).

Tomaž Benedičič

TOMAŽ BENEDIČIČ se je s tem hobijem intenzivneje začel ukvarjati pred dvema letoma, ko si je kupil svoj prvi digitalni zrcalno refleksi fotoaparat. Pri prvih korakih v svet fotografije mu je pomagal mojster fotografije g. Aleksander Čufar.

Tomaža zanima predvsem naravoslovna fotografija. Takole je napisal: »Fotografirati živali je velik izziv. V kratkem času moraš hitro in pravilno odreagirati, pravilno nastaviti fotoaparat in imeti mirno roko. Potrebno je imeti tudi veliko potrpljenja in počakati na pravi trenutek.

Marsikje je možno narediti dobro fotografijo, samo znati je treba videti motiv ali kompozicijo. Prav o tem sem se veliko naučil od Aleksandra Čufra.«

Uspelo mu je narediti nekaj lepih posnetkov ptic, pa tudi nekaj makro posnetkov živali (hrošči, čebele, kačji pastirji ...) in rastlin se mu je že posrečilo.

Poseben izziv mu je tudi obdelava že posnetih fotografij s pomočjo računalniških programov.

Na račun njegovega hobija so se precej odebelili družinski albumi, fotografije pa redno objavlja tudi na internetni strani e-fotografija.

Na koncu je napisal: »Ker ni dobre fotografije brez svetlobe, ni čudno, da je fotografski pozdrav Lep pozdrav in dobro luč.«

Kot zanimivost naj omenim še tole: ANITO HABJAN pozna večina v podjetju. Ona ima precej zaslug, da je naše glasilo opremljeno s fotografijami. Lani je bilo v vseh petih številkah Mozaika objavljenih 239 fotografij, katerih avtor je prav ona. Kapo dol.

NOVOLETNO

SREČANJE UPOKOJENCEV

Anica Jelenc

Sobota je, dne 13. decembra 2008 – to je dan, ki smo si ga rezervirali za naše nekdanje sodelavce. Pravkar se tu v športni dvorani Ratitavec v Železnikih že zbirajo naši – torej Domelovi upokoјenci na svojem srečanju, ki jim ga pripravimo vsako leto še pred prihodom novega leta. Naša OO sindikata je zadolžena za pripravo in organizacijo te prireditve, ki se je naši upokoјenci izredno radi udeležijo. Ko jih takole opazujem, se mi zdi, da so vsi tako točni, nihče noče biti med zadnjimi, verjetno jim je ta točnost zlezla pod kožo še v času redne zaposlitve. V dvorani se sliši vedno glasnejše govorjenje, postaja hrupno kot v panju, tako veselo kramljajo drug z drugim in hitijo hkrati še pozdravljati nekoga tam daleč v ozadju, ker ga gotovo že dolgo niso videli. Toliko dela imajo in s takšno vnemo se posvečajo pogovoru, da se mi kar naenkrat zazdi, da sem tudi jaz del njih.

Skorajda vse obraze poznam, z vsakim bi lahko tudi sama pokramljala ne le besedo ali dve, temveč bi rada vsakega povprašala, kako se ima, kako se počuti, kaj počne sedaj in kam se odpravi za svoj – čisto svoj prosti čas. Tako prijetno sproščeni so, da jim že skoraj zavidam, kar najraje bi se presedla s stola, kjer trenutno v službi sedim, na »upokoјenski stol«. Če bi bilo tako enostavno, bi to kar takoj tudi naredila. Iz tega razmišljanja me postavi nazaj v realnost naš pevski zbor s svojim nastopom.

To pa je pomenilo začetek uradnega dela srečanja naših upokoјencev, sledil je še pozdravni govor podpredsednika sindikata Roberta in predsednice uprave dr. Jožice Rejec. Ogledali smo si še kratek skeč, ki nam ga je pripravilo domače kulturno-umetniško društvo France Koblar.

Sledila je zelo okusna večerja, za katero se je potrudilo osebje našega kuharja Igorja, seveda pa so poskrbeli tudi, da nismo trpeli prehude žeje.

Naposled pa so nam zaigrali člani ansambla Potepuhi, ki so nas vse spravili v dobro voljo, nas zabavali in nas privabili tudi na plesišče. Ko so naši muzikantje malce odložili svoje inštrumente, sem morala izkoristiti odmor, saj sem bila zadolžena za kratek intervju z naključno izbranimi upokoјenci.

Moja prva sogovornica, ki sem si jo izbrala je bila **ga. Štefka Benedičič**.

Pristopila sem k njej, prav lepo sva se pozdravili: »Mi dovolite, da vas za nekaj trenutkov zmotim?« sem jo povprašala.

»Seveda«, je bil njen odgovor, ko pa sem s fotoaparatom hotela narediti eno »fotko«, pa ni bilo več takšnega navdušenja. Kot vidite, sem bila uspešna in sem jo tudi v to prepričala. Šele potem je pogovor stekel.

»Kako ste zadovoljni s takšnim srečanjem upokoјencev, kot vam ga pripravimo vsako leto?«

»Zelo sem zadovoljna, vesela sem takšnega srečanja in se ga tudi vedno rada udeležim. Saj le tu, na tej zabavi, imam možnost srečati največ tistih,

ki so mi bili dobri prijatelji in sodelavci. Vedno se že kar veselim tega druženja, s sodelavci sem se dobro razumela, bila sem vedno vedrega obraza in tako sem tudi na druge pozitivno vplivala«.

»Se vam je zdelo prav, da v letu 2007 nismo pripravili tega srečanja zaradi poplav oziroma ali ste bili zelo razočarani nad tem?«

»Razočarana pa res ne, popolnoma se strinjam, že iz moralnega vidika imeti zabavo v taki situaciji, res ni primerno. Če smo bili priča takšni naravni katastrofi, potem je potrebno v prvi vrsti poskrbeti za proizvodnjo po tovarnah, da delo spet normalno steče, potem pa se da pogovarjati še o drugih rečeh.«

»S čim se ukvarjate danes – oziroma kaj delate v prostem času, če ga sploh kaj imate?«

»Rada kaj naredim zase – se odpravim na sprehod na Hujsko, grem tudi rada na Ratitavec, sicer pa se hitro najde kakšno delo v hiši ali na vrtu, ki mi je prav tako v veselje. Zelo prijetno pa mi je paziti moji dve vnukinji, tako da mi ni prav nič dolgčas. Sem pač človek, ki vzame delo za svoj prosti čas.«

Še marsikaj sva se pogovorili, pa sem se odločila, da dam priložnost še komu, da pove svoje mnenje ali pa morda tudi kakšno pohvalo. Zahvalila sem se ga. Štefki in s pogledi iskala svojega novega sogovornika. Spoznala sem, da moram hitro ukrepati, sicer ne bom dokončala niti enega pogovora. Tako hitro se lahko zaklepetam, da bi lahko samo pri prvem sogovorncu ostala do konca našega druženja.

Za pogovor sem zdaj poprosila **ga. Rajka Žitnika**.

Po uvodnih besedah se je bil brž pripravljen pogovarjati. Še »fotka« in sva nared za kratek klepet.

»Vam je všeč tovrstno srečanje, ki je organizirano samo za domelove upokoјence, ali pa bi radi, da se upokoјenci srečate z delavci, ki so še zaposleni v Domelu? To nekatera podjetja že prakticirajo.«

»Moram povedati, da bi mi bilo zelo všeč, če bi bila to pogostitev, kjer bi se srečal z zaposlenimi. Skoraj vse svoje nekdane sodelavce poznam, saj je kasneje prišlo le malo novih v oddelek, kjer sem delal. Rad bi se pogovoril z njimi, saj smo se vedno dobro razumeli. Manjka mi ta družba, ki sem je bil vaju toliko let.«

»Ste morda tudi vi kaj zaskrbljeni ob trenutni krizi, ki se deloma že odraža pri nas?«

»Ja, ob tej krizi sem tudi jaz zelo zaskrbljen, vendar bi želel, da to čim prej mine in da bo za vse dovolj dela. Tako je najbolje, saj bi bilo zelo hudo tu v Železnikih, če tako veliko podjetje, kot je Domel, zaide v resne težave. To bi imelo zelo obsežne posledice še v drugih dejavnostih v našem kraju.«

Midva sva tako zaključila z najinim tako imenovanim uradnim pogovorom, jaz pa že iščem novo sogovornico. Sploh je ni težko dobiti. Že pri naslednji mizi jo uspeš najti.

To je **ga. Marija Kejžar**.

Pa vendarle je bilo potrebno nekaj prepričevanja, da sem jo dobila pred fotoaparatom. Čudno, zakaj se vsi tako neradi izpostavljamo fotografiranju?

Za začetek sem jo povprašala **»Ali bi morda takšno srečanje kaj spremenila ali pa bi mu kaj dodala? Se vam poraja kakšno nova ideja, ki bi bila za nas zanimiva in bi jo mi bili pripravljeni zaupati?«**

»Ne, ne bi spreminjala programa, saj je prav lepo – vsega je po malem, malo je petja, malo humora, za ples je poskrbljeno, sicer pa se tudi radi kaj pogovorimo. Prav lepo nam je tukaj, malce izklopiš tiste vsakdanje skrbi, se sprostiš. Kar dobro nam dene ta zabava, le pripomnila bi rada, da bi bilo bolje, če ansambel ne bi pretiraval preveč z ozvočenjem.«

»Vas lahko vprašam, s čim pa se ukvarjate oziroma kaj delate v prostem času, če ga je kaj?«

»Hm, prosti čas... Jaz si za prosti čas naložim delo, ki ga imam najraje, kjer se zelo sprostim.«

To so moja velika ljubezen rože. ROŽE z velikimi črkami izpisano, saj mi jih od spomladi do pozne jeseni nikdar ne zmanjka, vedno cvetijo, vedno dobim zamenjavo za odcvetele rože z novimi, ki mi na moje veliko veselje spet in spet cvetijo. Z veseljem skrbim tudi za vrt, si pridelam vso zelenjavo... Privoščim si tudi sprehode v naravo, kjer si spotoma še kaj koristnega nabereš, kot so razna zelišča, gobe in drugi gozdni sadeži.«

Kako lepo, že spet se mi poraja vprašanje, kaj vse bi pa jaz počela, če... Pa zaenkrat moram kar pozabiti na takšne trenutke. Skoraj bi se pozabila zahvaliti za odgovore, tako me je ga Marija očarala s svojimi odgovori. K sreči pa se mi je tokrat nov sogovornik kar sam približal in gremo v nove debate. To je g. Andrej Bertoncelj.

Po začetni formalnosti sem tudi njega vprašala: **»Ali ste kaj zaskrbljeni ob krizi, ki se je začela tudi pri nas, vas tudi skrbi recesija, ki nas očitno ne bo kar tako obšla?«**

»Zaskrbljen? Ja, seveda sem, saj je vendar najbolje, če imamo ljudje stalno delo in posledično tudi zaslužek, saj nazadnje gre tudi za naše pokojnine. Upam in si želim, da vse to čim prej mine. Tako bo za vse najbolje. Če ne bo dela, bo tudi za nas težko.«

»Ali bi radi še kdaj obiskali Domel in si ogledali proizvodnjo, ki se gotovo močno razlikuje od tiste, ki se je spomnite vi? Zagotovo pa se še spominjate tistega znamenitega okroglega dela tovarne, ki je tako dolgo kljuboval – zdaj pa ga zares ni več.«

»Če bi lahko, z veseljem. Če bi pripravili kdaj dan odprtih vrat, bi vas zagotovo prišel pogledat. Okroglega dela tovarne se še prav dobro spominim. Proizvodnjo v popolnoma novi stavbi, ki ste jo na tistem mestu zgradili, pa bi si prav rad ogledal.«

»Na kratko mi še povejte, s čim se ukvarjate zdaj, ko ste upokoјeni oziroma kaj delate v prostem času?«

»Kar veliko stvari je, ki jih rad počnem, saj skrbim za hišo, vrt, rad hodim peš, kolesarim, smučam...«

Na hitro se zahvalim za pogovor in gremo dalje, še eno sogovornico moram najti.

Prišla sem do **ge. Marije Šuštar** z namenom, da bi jo intervjuvala, a mi je nikakor ni uspelo fotografirati. Potlej pa smo naredili en kompromis – intervjuvala sem jo skupaj s sosedo **go. Vlado Debeljak**.

»Ali bi takšno srečanje kaj spremenili, morda bi mu kaj dodali, imate kakšno novo zamisel?«

»Kaj bi spremenili (s pogledi se hitro sporazumeta) -to, da bi ansambel igral bolj domačo glasbo. Meniva, da bi to vsem bolj ugajalo. Sicer pa nama je program zelo všeč, nič ne bi več dodajali.«

»Vama je všeč srečanje upokoјencev? Bi morda raje, da pripravimo skupno srečanje upokoјencev in zaposlenih?«

»Midve sva za to, da imamo upokoјenci svojo zabavo, zaposleni pa svojo; že zaradi velikega števila tako enih kot drugih. Težko bi našli primeren prostor za vse, težave bi bile tudi s pripravo hrane. Če pa boste tako zabavo pripravili, naju pa tudi ne bo motilo, prav tako se je bova z veseljem udeležili.«

Še marsikaj bi se lahko pogovorili, še bi lahko pisala, pa naj bo za letos dovolj.

Zaželela sem prav vsem lepo in prijetno druženje, predvsem pa srečno in zdravo v letu 2009, čez leto dni pa ponovno snidenje. Vsi smo bili ZA.

GRUDNOVE

ŠMIKLE

Katarina Prezelj

Biti Grudnova Šmikle pomeni, da se ob petkih udeležuješ pevskih vaj v glasbeni učilnici OŠ Železniki, da si kar precej klepetave sorte, da imaš obleko v oranžno črni kombinaciji (če je tvoj šmiklasti staž že primerno dolg), da ti ni tuja skorajda nobena vrsta glasbe, da greš poleti na piknik pod Krvavec, jeseni pa na intenzivni pevski vikend, da poješ podoknice ob rojstnih dnevih članic, da je številka tvojih letnih nastopov dvomestna, da se decembra pripravljáš na jubilejni koncert, znaš na pamet Sommarpsalm in se včasih prav šmiklasto počutiš. To smo me, Grudnove Šmikle. Ime izhaja iz besed Gruden – december in Šent Miklavž – sv. Miklavž. Na ta dan se je namreč začela pisati šmiklasta zgodba.

Sama sem med mlajšimi članicami (tu, žal, ne govorim o letih), Urška Markelj pa je v tej zgodbi od vsega začetka in jo je takole zapisala:

Urška Markelj

Vsako leto naš dobri sveti Miklavž na zemljo prinese tudi nekaj čarobnega zvezdnega prahu s svoje poti. Ta zvezdni prah pomaga obdarjenim ljudem tako, da najlepša stvar, ki se jim zgodi tega dne, postane ena izmed njihovih najlepših stvari v življenju.

In bilo je leto 2002. In bilo je dvanajst gimnazijk in Marjeta v glasbeni učilnici v OŠ Železniki. In morda je bil tudi zvezdni prah. Tako se prične zgodba o Grudnovih Šmiklah.

Vaje, vaje in še najskrat vaje.

Potem je bil naš prvi prvomajski nastopček, kjer smo prepevale še kot Mlade gimnazijke. No, kot Grudnove Šmikle pa smo prvič nastopile v Selcih skupaj z Janezom Škofom in njegovimi Čompami. Temu je sledil naš prvi letni koncert v Selcih, kamor smo povabile skupino Orfej iz Sorice. Tudi me smo bile povabljene k sodelovanju skupaj z mešanim zborom s Ponikve in z moškim oktetom Goldinarji. Pele smo na občinskih prireditvah, na podelitvi Ure kakovosti v Domelu, ob praznovanju stoletnice Planinskega društva Železniki. V Kulturnem domu Železniki smo skupaj s Triom Kajtna-Kranjc-Pintar leta 2006 pripravile koncert zabavne glasbe, večinoma pesmi v priredbah Sama Ivačiča.

Lansko leto smo nastopale po raznih slovenskih cerkvah s sakralnim programom, ki smo ga tudi posnele, na Loškem gradu pa smo pripravile glasbeni večer skupaj s skladateljem Ambrožem Čopijem. S sakralnim programom smo osvojile tudi prvo mesto na gorenjskih Sozvočenjih in nastop v Slovenski filharmoniji.

Tako se v prihodnje nadajamo še več koncertov. Marca nas bo pot vodila v Salzburg, kasneje pa se kanimo udeležiti tudi mednarodnih srečanj na Finskem in v Italiji.

In ko takole po šestih letih gledam na naše skupne prigode, mi na misel pridejo najlepša doživetja, koncerti, misli, objemi, nasmehi. A ker nismo zavite v vato, se spomnim tudi na kak malo manj lep trenutek.

Vse to premišljevanje o šmiklasti zgodbi me spomni na čiščenje moje pisalne mize. Med pospravljanjem najdem kartico, knjigo Mali princ, svinčnik, ki mi ga je posodila moja prva ljubezen. Lepi spomini. In ker obožujem stavek, da je »vsaka sprememba za nekaj dobra«, se odločim, da mizo prestavim v drug kot sobe. »Trištirizdaj« in mizo porinem na novo mesto. Nato pogledam, če mi je »med potjo« padlo kaj na tla. Joj, zagledam tisto SNOV. Sivo, puhasto. »Hm, navsezadnje le nisem kaj prida skrbna in čista,« pomislim. Snov: delci moje kože, volne, papirja, menda celo enocelične živali. Raznolik seznam.

Nek botanik mi je povedal, da če zbereš prgišče te snovi v vrč, priliješ malo vode, pustiš stati na soncu in vanj zaseješ seme, bo seme raslo kot noro; ali če narediš isto, le da zmes postaviš v vlažen prostor, bodo zrasle glive. Če te glive poješ, vidiš zvezde. In, če hočeš videti še več zvezd, vzameš s postelje rjuho, jo močno strešeš v temni sobi in potem prižgeš močan svetlobni žarek. Tako, zdaj vidiš. Kaj ni to ta snov?

Tako se mi vsakič znova poglubi spoštovanje do te snovi. To ni umazanija. To je zvezdni prah.

Tako rastemo. Tudi zaradi manj lepih trenutkov v življenju. Vsi, brez izjeme. Le vsakdo ob svojem času.

Vse, kar moramo znati, je le odkriti in videti zvezdni prah. In tega, ki ga dobimo v dar, moramo še posebej skrbno čuvati.

FOLKLORNI

PLES

Harmonika, bas, klarinet ... ko usklajeno zazvenijo, dobimo ljudsko glasbo. Ker pa te ob dobri glasbi hitro zasrbijo stopala, pa so se rodili tudi ljudski plesi. Marsikdo bi rekel: "To je preteklost, dolgčas, ni popularno, me ne zanima ..."

Tisti, ki pa je to poizkusil, pa ve, da to ne bo držalo. Včasih je bilo ljudsko petje, igranje in ples zelo razvito v vseh predelih Slovenije in tudi preko njenih meja. Danes pa za ohranjanje starih običajev ni več časa.

Zamenjali so jih drugi običaji, kot so: gledanje nogometa ali španskih nadaljevanj na televiziji, celodnevno nakupovanje, igranje računalniških igr, naporno delo v službi in po službi ... Starim običajem danes res ni z rožicami postlano, saj jim veliko konkurenco dela moderna tehnologija s hitrim razvojem, ki naj bi človeku olajšal življenje. Lahko bi rekli, da ljudski običaji doživljajo neke vrste recesijo.

Nekaterim pa le ni vseeno, da se stari običaji ne ohranjajo. Tako nastajajo razna društva, ki jih obujajo in organizirajo različne prireditve.

Blaž Rihtaršič

Folklorna skupina na turneji v Franciji

Eno takšnih društev je tudi Folklorna skupina Škofja Loka, kjer se trudimo predvsem z ohranjanjem različnih ljudskih plesov. Skupina je bila ustanovljena davnega leta 1977. Kasneje si je zaradi denarnih potreb morala poiskati sponzorja, po katerem je tudi prevzela ime Folklorna skupina Tehnik Škofja Loka, kasneje, leta 1997, pa se je sponzor poslovil in skupina je dobila nazaj svoje prvotno ime.

Skupino sestavljajo predvsem dijaki in študentje, najde pa se tudi že kak zaposleni. Plesalci in glasbeniki prihajamo predvsem iz Selške in Poljanske doline ter okolice Škofje Loke, nad nami pa bdi umetniški vodja Marko Krajnik.

Kot se za folklorno skupino z Gorenjske spodobi, imamo v svojem repertoarju največ gorenjskih plesov. Tako na prireditvah lahko predstavimo nekatere izmed šestih plesov iz te pokrajine, ki so sestavljeni iz različnih elementov plesov iz okolice Škofje Loke ter celotne Gorenjske. Poleg teh pa predvsem v tujini predstavljamo tudi ples s Štajerske ter iz Prekmurja in Bele krajine. Prav tako vsak ples odplešemo v tradicionalnih ljudskih oblačilih, značilnih za tisto pokrajino, tako da je ples tudi paša za oči. Gorenjsko narodno nošo si da ukrojiti in sešiti vsak posameznik, medtem ko

ima društvo v lasti narodne noše za plesanje plesov iz drugih pokrajin. Za popestritev nastopov pa plesalci in instrumentalisti sestavimo tudi poseben ansambel, ki igra na stara ljudska orodja, kot so: vile, grablje, perivnik ... glasbo pa izvajamo tudi s klepanjem in brušenjem kose ter z ropotuljami, narejenimi iz buč.

Kar smo se naučili, moramo neke tudi pokazati. Nastopamo na različnih prireditvah po Sloveniji ter na občinskih prireditvah, kot sta Smučanje po starem in Pokal Loka, obiščemo pa tudi mesta pobratena s Škofjo Loko, saj smo sedaj pod pokroviteljstvom občine Škofja Loka. Tako potujemo v Italijo, Avstrijo, kjer smo vsakoletni gostje, pa tudi k Slovincem v Francijo, Belgijo, na Švedsko ... Vsako leto se ponavadi odpravimo na eno daljšo turnejo. Denar za turnejo zbiramo z nastopi, nekaj primakne občina, precej sredstev pa pokrijejo tudi društva, ki nas povabijo.

Na turnejah pa se seveda tudi marsikaj pripeti. Tako se nam je zgodilo, da smo v Franciji na bližnjem igrišču v sandalih ali celo bosi popoldne igrali nogomet. Rezultat tega sta bila potem dva zvita gležnja in boleče noge, tako da smo komaj sestavili pare za celovečerni nastop, ki je sledil. Še dobro,

Moški del folklorne skupine v belokranjskih narodnih nošah

da smo pridno delali na vajah in smo lahko "novinci" zamenjali bolj izkušene plesalce.

Folklorni ansambel

Kot ste že lahko ugotovili, ljudski ples le ni tako dolgočasen, če so v skupini pravi ljudje. Tako hitro padejo ideje o raznih Martinovih in novoletnih zabavah, poleg tega ponavadi tisti, ki praznuje rojstni dan, pripravi majhno pogostitev, ki jo seveda spremljata harmonika in ples. Lep običaj pa je tudi petje podoknic na predvečer poroke članom, ki se odločijo za skupno zakonsko pot, ter plesanje na poroki.

Zdi se, da je v zadnjem času tolikokrat omenjena recesija prizadela tudi nas, saj nam v letošnjem letu primanjkuje precej plesalcev in imamo težave s postavitvijo parov za nastope. To priložnost bom zato izkoristil tudi za povabilo vsem mladim, ki bi se želeli preizkusiti v plesanju ljudskih plesov, pa tudi tistim, ki igrajo kak ljudski instrument. Ni še prepozno, da se nam pridružijo, ker se bomo začeli učiti nov ljudski ples in bo vsak nov član zelo dobrodošel. Obrnete se lahko name, na blaz.rihtarsic@domel.si. Se vidimo.

Folklorna skupina na turneji

TRADICIONALNO

SREČANJE V DRAŽGOŠAH

Danica Jelenc

»Pri nas je sonce doma,« se glasi uvodni pozdrav, če kliknemo na internetno stran Dražgoš. To bo držalo. Ko v dolini sonce že zaide za hribe, se dražgoške strmine še kopajo v soncu. Ravno zato Dražgoše ob sončnih zimskih nedeljah kar same privabljajo obiskovalce in sprehajalce, ki jih lahko opaziš na vsakem kotičku od brunarice do Jelenšč.

Drugo januarsko nedeljo pa je v vasi povsem nekaj drugega, saj takrat poteka prireditve »Po stezah partizanske Jelovice«. Prireditve, ki potekajo v spomin na dogodke iz naše polpretekle zgodovine, so v zadnjih letih prerasle predvsem v športno – rekreacijsko druženje, saj v Dražgoše želimo privabiti čim več mladih. Zdravko Krvina, predsednik organizacijskega odbora, pravi, da je posebna pozornost namenjena številnim pohodom. Glavni namen dražgoških prireditev je združevanje športa, rekreacije in kulture s spoštljivim spominom na dogodke v tej vasi in na narodnoosvobodilni boj.

Zato ne preseneča dejstvo, da je na ta dan organiziranih kar deset različnih pohodov, katerih se udeležujejo tako pohodniki kot kolesarji. Med vsemi pohodi je na prvem mestu treba omeniti najtežja dva, ki potekata preko noči.

Prvi je spominski pohod po poti Cankarjevega bataljona s Pasje ravni do Dražgoš. Ta pohod je bil letos organiziran že tridesetič, udeležilo pa se ga je kar 439 pohodnikov. Zbirališče pohodnikov je na kmetiji Košir na Pasji ravni v soboto okrog 22. ure. Od tu se pohodniki podajo na 38 kilometrov dolgo pot preko loških hribov do Breznice pod Lubnikom, Praprotna, Ševelj, Zabrekev v Dražgoše. V približno desetih urah pohodniki premagajo 2660 metrov višinske razlike. Pohod poteka v organizaciji Planinskega društva Škofja Loka, za varnost na pohodu pa skrbijo izkušeni planinski vodniki, policisti in člani gorsko-reševalne službe. Kljub mrazu je bil letošnji pohod eden najlepših, saj na poti ni bilo obilice snega, polna luna pa je na trenutke poskrbela za romantičnost. Med letošnjimi pohodniki sta bila tudi dva, ki sta se udeležila prav vseh pohodov, najmlajša pohodnica pa je bila dvanajstletna Manja Lušina.

Drugi, prav tako nočni pohod, ki je zaradi velikih višinskih razlik (1596 metrov vzpona in 1236 metrov spusta v 25 kilometrih) še težji, je pohod, ki poteka iz Železnikov preko Ratitovca in Jelovice v Dražgoše. Letošnji pohod je bil deseti po vrsti, udeležilo pa se ga je 183 pohodnikov. Zbirališče je bilo pri bazenu v Železnikih. Od tu so pohodniki točno opolnoči krenili po 6-kilometrski asfaltirani poti do Prtovča, kjer se je pričel vzpon na Ratitovec. V zimskih razmerah, torej na zasneženi poti in v mrazu, jim je po približno treh urah hoje krajši čas nudila zavetje koča na Ratitovcu, kjer so se pohodniki rahlo odpočili in okrepčali s čajem in toplimi napitki. Pohod se je nadaljeval preko planine Pečana, z vzponom na Kosmati vrh, od tu pa s spustom preko Jesenovca na Ledine in Mosti. Pohodnike je pričakala prava zimska idila ob polni luni in skoraj dveh metrih snega. Na Rastovki so se že precej utrujeni pohodniki ob tabornem ognju pogreli in okrepčali s toplim čajem ter si tako nabrali moči za nadaljevanje poti proti Vratnemu robu in naprej po lovski stezi do Kališnika. Sledil je le še spust do Jelenšč in naprej do šole, kjer je po dobrih desetih urah hoje v pravih zimskih

razmerah pohodnike pričakala zaslužena enolončnica. Na pohodu je bilo tudi sedem udeležencev, ki so se udeležili vseh desetih pohodov. Pohodniki prihajajo iz cele Slovenije, pa tudi iz zamejstva – iz Italije in Avstrije. Pred dvema letoma sta se tega pohoda udeležila tudi naša znana alpinista Viki Grošelj in Tomaž Humar.

300 pohodnikov je v Dražgoše prišlo iz Soteske v Bohinju preko Jelovice. Tudi ta pohod ima že dolgoletno tradicijo, prične pa se v jutranjih urah z vzponom do Bajtarice. V dveh urah pohodniki premagajo 500 metrov višinske razlike. Po daljšem postanku se pot nadaljuje skozi čudovite smrekove gozdove Jelovice, v dveh urah se pohodniki zlagoma spuščajo proti Dražgošam. Po končani proslavi je za te pohodnike organiziran avtobusni prevoz na železniško postajo Škofja Loka. Od tam se z vlakom vrnejo v Bohinj, Tolmin in Novo Gorico, od koder prihaja največ pohodnikov.

Najmlajši od pohodov je Tržiški pohod, ki je letos potekal drugič. Letos je bil posvečen lani umrlemu Tržičanu Karlu Kravcarju Koli, udeležencu dražgoške bitke. Izpred gasilskega doma v Bistrici pri Trziču je v zgodnjih jutranjih urah krenilo 114 pohodnikov. Za razliko od lanskega dežja in mokrote, so bile letos vremenske razmere do pohodnikov mnogo bolj prijazne, saj jih je na vzponu na Jamnik pričakalo zimsko sonce, ki jih je spremljalo vse do Dražgoš, kjer jim je kot vedno teknila vojaška malica.

To so štirje najdaljši pohodi, v okviru prireditev Po stezah partizanske Jelovice pa so organizirani še naslednji pohodi:

- Kranj – Podblica – Dražgoše
- Čepulje – Mohor – Dražgoše
- Kropa – Jamnik – Dražgoše
- Selca – Kališe – Površnica – Dražgoše
- Škofja Loka – Križna Gora – Čepulje – Mohor – Dražgoše
- Železniki – Rudno – Dražgoše

Zimski kolesarski vzponi v Dražgoše v smereh: Kranj – Podblica – Dražgoše, Selca – Lajše – Dražgoše, Škofja Loka – Selca – Železniki – Dražgoše, Kropa – Jamnik – Dražgoše

Glede na število organiziranih pohodov Dražgošani upravičeno pričakujemo več tisoč obiskovalcev, zato se je nanje treba ustrezno pripraviti. Glavno organizacijo za pogostitev udeležencev prireditev so pred leti prevzeli gasilci. Priprave na prireditve se pričnejo že pred novim letom, po novem letu pa precej vaščanov veliko svoje

PRAZNOVANJE NA BALKANU

Petek, 19. december. Konec delovnega dneva – zadnjega v letošnjem letu. Zame pa je še vedno delovni dan. Pripravljam se na »odhod« na božično- novoletno praznovanje. Toliko dela imam še za opraviti, preden se zares odpravim. Pridem domov in ne vem, kaj naj najprej storim. Prati? Likati? Pakirati? Učiti se? Joj! Toliko opravkov in samo 3 dni časa. Pa vendar vse uredim, vključno z izpitom. Sreda, zgodaj zjutraj se odpravim.

Zorica Okiljevič

energije posveti organizaciji in pripravi prostorov za pogostitve. Najprej je treba poskrbeti za ustrezno osebje od kuharjev do prodajalcev pri šankih, natakarjev za postrežbo gostov ... Zadnji teden pred prireditvijo pa vlada prava norišnica – treba je postaviti ustrezne stojnice, poskrbeti za dovolj pijače, kotle za kuhanje čaja. Še posebej dobro se prodajajo razne potice in krofi, ki jih je treba napeči ... Ko pride petek pred prireditvijo, pa se šolska kuhinja spremeni v pravo delavnico – treba je olupiti goro čebule za pripravo pasulja in golaža, v šoli je potrebno ustrezno zaščititi prostore, da lahko sprejemo na tisoče gostov ... tudi na igrišču za šolo je zelo živahno – iz vojaških kuhinj prijetno zadiši po golažu in pasulju, za pripravo stojnic je potrebno zbiti kar precej desk, postaviti je treba mlaje ... da v nedeljo zjutraj vas pričaka obiskovalce v res prazničnem vzdušju. Že ves teden pred prireditvijo pozorno poslušamo vremensko napoved, da se lažje pripravimo na obiskovalce.

In ko končno pride nedelja, je vsaj polovica delavcev že nekoliko utrujenih, a se je vseeno treba že v zgodnjih jutranjih urah lotiti dela. V kuhinji se najprej širi vonj po sveže pečenem kruhu, ki ga je treba razrezati. Kaj kmalu pričnejo prostor v hodniku polniti premrazeni policisti in gasilci, ki prvi pridejo na prizorišče, da bodo poskrbeli za red in varnost. Topla enolončnica jih nekoliko pogreje, čeprav jih čaka še kar nekaj ur dela na mrazu. Tako se počasi pričenja prava norišnica v kuhinji in njeni okolici. Treba je poskrbeti za postrežbo gostov, ugoditi je treba zahtevam razno raznih varnostnikov, prihajati pričnejo že prvi pohodniki ... V dobri uri je potrebno postreči vse pohodnike in ostale goste. Potem pa sledijo kupi umazane posode, ki jo je treba pomiti, jedilnico je treba sprazniti in pripraviti za pogostitev glavnih udeležencev na proslavi. Prav zanimivo je opazovati, kako naši pomembni politiki zasedajo svoje prostore in čakajo na pogostitev.

Se pa zgodi, da tudi v kuhinji v najhujši gneči pride do prav smešnih situacij. Lani je kar naenkrat nastala neverjetna gneča ob koritu za pomivanje posode. Ni mi bilo jasno, zakaj je kar naenkrat vsak delavec moškega spola želel pomivati posodo. Nazadnje se je izkazalo, da so si od blizu zaželeli oceniti stas nove slovenske političarke.

Potem se zgodba prične ponavljati – strežba, pa kupi umazane posode, pa spet lačni policisti in gasilci, pa spet umazana posoda ... Potem pa vsi utrujeni čakamo, da se šola izprazni, da lahko pričnemo s čiščenjem. Ko nazadnje tudi šola dobi svojo običajno podobo, se vsi utrujeni za zaključek zberemo v gasilskem domu, kjer sledi še hitra analiza dneva – ali je bilo vse, kot je treba, in koliko smo prodali – potem pa počasi drug za drugim vsi utrujeni in zadovoljni odhajamo domov in si mislimo: »Za letos smo zaključili, vidimo se naslednje leto.«

Ne smemo pa se samo pritoževati nad delom, goro umazane posode ... Lani smo bili vsi prijetno presenečeni, ko je kar naenkrat v kuhinjo stopil predsednik države in se nam je zahvalil za okusno pripravljeno kosilo.

Organizacija tako velike prireditve zahteva veliko dela in sodelovanja vseh Dražgošanov. Kljub različnim pogledom na prireditev smo na koncu enotni – v Dražgoše vsako leto pride veliko znanih obrazov, tako iz politične kot tudi iz kulturne srenje, ki zadovoljni zapuščajo vas in se ob letu ponovno vrnejo. Ne nazadnje pa ne smemo zanemariti dejstva, da je ravno ta prireditev v veliki meri pripomogla k ustanovitvi in razvoju gasilstva v vasi.

Pot me vodi do Ljubljane, po avtocesti proti Zagrebu. Vse prazno. Ja, kaj pa je sedaj to? Do slovensko-hrvaške meje pridem v dveh urah in pol, v Srbijo pa prispem po sedmih urah vožnje.

Paraćin je spet prvo mesto, kjer se ustavim in ostanem nekaj dni. (O tem mestu sem že pisala). Po nekaj dneh se odpravim v Kragujevac. Najprej si ogledam mesto, nato pa obiščem še sorodnike in prijatelje. Kragujevac je znan po grozotah iz II. svetovne vojne. Če se spomnimo pisateljice Desanke Maksimović, potem vemo o katerih grozotah govorim. To je zgodba o tem, ko je bilo na eni od šol ustreljenih okoli tisoč učencev in nekaj učiteljev. Tisti učitelji, ki so preživeli in ki so še danes živi, se na tem mestu vsako leto zberejo. Danes je na tem mestu, kjer je bila nekoč šola, sezidana cerkva. Mesto Kragujevac, ki šteje okoli 200.000 prebivalcev, pa je znano še po eni zgodbi, in sicer zgodbi o sestri in bratu, ki ga sestra zaradi ljubezni do nemškega kapetana izda. Spomenik, ki je postavljen v spomin na ta dogodek, simbolizira, kako močno čustvo je ljubezen in kaj vse smo sposobni zaradi nje storiti.

Po nekaj dneh se odpravim v Niš. Obiščem grad, ki so ga sezidali Turki za časa njihovega bivanja v tem mestu. V grajskem dvorišču stoji mošeja, ki pa

SANKANJA

je danes galerija. (Tudi o tem sem že pisala). V istem mestu, bolje rečeno na preriji (predmestju, kjer je nekoč bila »trošarina«, ki je vodila proti Istanbulu), pa obiščem še trdnjavo imenovano Čele - Kula. To je trdnjava, ki je zgrajena-sezidana iz kamna, malte in lesenih gredi ter človeških lobanj, ki so jih Turki odsekali Srbom. S tem so hoteli ustrahovati narod in dokazati, kaj se bo zgodilo tistim, ki se bodo hoteli zoperstaviti Turkom. Ni grozno samo to, da so jim odsekali glave, ampak so te glave še skalpirali in kožo napolnili z bombažem ter jih poslali sultanu v Istanbul kot trofejo. Za vsako glavo so prejeli 25 grošev. Ker je bila trdnjava dolgo časa izpostavljena slabim vremenskim razmeram, so se nekatere lobanje uničile, nekatere pa so vzeli in jih dostojno pokopali. Da bi to ohranili, so sezidali kapelo po strukturi cerkve. Vgrajenih lobanj je bilo 952, od tega je ohranjenih le še 59. Letos, 31. maja, bo 200- obletnica osvoboditve Niša od Turkov.

Obiščem še sorodnike v Vranju in se isti dan vrnem v Niš. Bliža se novo leto. Ulice so vse bolj polne, na trgu je postavljen oder za najdaljšo noč v letu. Trgovine delajo skoraj do zadnje minute. Temperature so neznosno nizke (-21 °C), pa vendar se tudi jaz z družbo odpravim na trg. Noro. Prezebli smo. Obleženi smo kot za v Sibirijo, pa vendar še premalo. Nekaj minut pred polnočjo se odpravimo domov in doma pričakamo novo leto. Hrane in pijače ne manjka, glasbe pa tudi ne, zato ostanemo pokonci do 8. ure zjutraj. Na novega leta dan pa se zvečer odpravimo na reprizo praznovanja v enega od tamkajšnjih lokalov. V Nišu ostanem do 5. januarja. Nato se poslovim se od sorodnikov in pot nadaljujem proti Bosni.

V Bosno prispem okoli 21. ure. Naslednji dan, 6. januarja, pravoslavci slavijo sveto noč s pričakovanjem »badnjaka«. Badnjak je mlado hrastovo drevo, okrašeno z baloni, darilnimi trakovi in bomboni. Ob 16. uri smo se zbrali pred cerkvijo, se greti s kuhanim vinom ob ognju in čakali na prihod »badnjaka«. Na dan božiča (7. januarja), ko se je končala jutranja maša za ob 5-ih, smo se zbrali za mizo, zmolili in pozajtrkovali (po običaju traja molitev do 10. ure). Isti dan obiščem tudi Sanski Most. Danes to mesto pripada Federaciji (Federacija je republika v Bosni, ki pripada Muslimanom in Hrvatom). Naslednji dan skočim še do Banja Luke in si ogledam Kaštel. Predzadnji dan, preden se odpravim na pot domov, pa obiščem še spomenik na Kozari in se hkrati udeležim uradne otvoritve smučišča.

V soboto, 10. januarja, po skoraj treh tednih potovanja, pridem nazaj v Slovenijo. In kaj za konec povedati, kot pa to, da je povsod lepo in zanimivo, najlepše pa je vendarle doma.

Tudi Slovenci se lahko štejemo med začetnike sankanja v deželah Avstroogrske. Najstarejši ohranjen zapis o sankanju oz. o sankah kot prevoznem sredstvu v slovenskih krajih je napisal J. V. Valvasor. V delu Slava Vojvodine Kranjske iz l. 1689 govori o tem, da se sanke največ uporabljajo v okolici Ljubljane in po Gorenjski. Tudi benediktanec K. Robida v svoji knjigi »Zdravo telo narboljše blago...« iz l. 1846 govori o razvedrilu in sproščanju mladine, opozarja pa tudi na nevarnost vožnje.

Sandi Volf

Na Blokah v Sloveniji so se izdelovale posebne sani za prevažanje mrtvecev v krstah, za prevažanje ulovljene divjadi in raznoraznih tovorov.

F. Bučar piše, da so se l. 1894 v okolici Zagreba začele pojavljati sani, ki so jim rekli snežne tekalke, ker je voznik stal z eno nogo na saneh, z drugo pa se je odiral, z rokama se je držal za ročaje. Take sani v severni Švedski uporabljajo še danes za gibanje po mestih v zimskih mesecih.

L. 1904 so se v okolici Zagreba člani kluba HAŠK (Hrvaški akademski športni klub) sankali po okoliških hribih z velikimi tovarnimi sankami, na katere je šlo do sedem ljudi. Sprednji je krmaril z dolgim kolcem. Čez dve leti pa je HAŠK kupil prave sani iz tujine, rekli so jim »Halthalerce«.

Tudi v Bosni in Hercegovini se je pojavljalo sankanje s sanmi, ki so jim rekli »ligure«. »Z ligurami so se največ sankali otroci in mladina, in sicer po zaledenelih potokih in zaledenelih strminah. Ligure so bile narejene iz bukovega lesa ali hrasta. Najstarejše ligure imajo drsno ploskev narejeno iz kosti večje živine. Obdelane so tako, da drsijo po ledu brez večjega upora. Ligure so bile tudi zelo primerne za drsanje po ledu, in sicer so na njih klečali in se s palico, na koncu okovano v ost, potiskali naprej. Tekmovanja na ligurah so potekala na način izpadanja. Na ledeno površino sta prišla dva tekmovalca, ki sta morala prevoziti neko razdaljo, in kdor je izgubil, je izpadel, zmagovalec pa je dobil novega nasprotnika.« (Enciklopedija fizičke kulture, 1977)

Športno sankanje se je pričelo pojavljati najprej okoli Ljubljane in Zagreba, nato pa še po vseh zimskih turističnih centrih. L. 1908 je bilo urejeno prvo sankališče »Belvedere« v Bohinjski Bistrici. V brošuri z naslovom »Sankaški šport in sankaška proga v Bohinjski Bistrici«, ki je bila objavljena l. 1910, je navedeno, da je steza Belvedere urejena na obronkih Črne, iznad velikega bohinjskega tunela in da je razpolovljena na spodnji in zgornji del. Zgornji del je dolg 1200 m in je namenjen športnemu sankanju, spodnji del pa je dolg 900 m in je namenjen sankanju za zabavo, razvedrilo in sprostitev. Rekord na tej stezi pred 1. svetovno vojno so bili 1 min 22 sek za enosed in 1 min 28 sek za dvosed. Najboljši tekmovalac je bil domačin I. Lazar, ki je bil večkratni zmagovalac. Zmagoval je tudi na mednarodnih tekmovanjih in bil vsesplošno znan po Sloveniji.« (Sport, 1920)

SANKAŠKA ZVEZA SLOVENIJE (SaZS) pa je krovna nacionalna panožna zveza, ki združuje športne organizacije s področja sankanja iz vse Slovenije. SaZS je bila ustanovljena leta 1956, je članica in soustanoviteljica mednarodne organizacije FIL (Federation internationale de luge de course) in članica Olimpijskega komiteja Slovenije. V SaZS je vključenih devet klubov.

Samo tekmovalno sankanje ločimo glede na vrsto sankajske proge in na vrsto sani.

Sankanje na naravnih progah

Sankanje na naravnih progah je tekmovalna disciplina, kjer tekmovalci uporabljajo posebne tekmovalne sani, izdelane po mednarodnih predpisih, proge pa so posebej utrjene, s trdo sneženo površino oz. ledom, na naravnih terenih. Samo sankanje je dokaj zahtevno in tekmovalci mora imeti kar precej izkušenj. Proge so zavarovane z lesenimi ogradami, kljub temu pa morajo imeti tekmovalci varnostne čelade in dobre rokavice, najpomembnejša oprema pa so dobri čevlji, na katerih so spodaj nameščene jeklene konice, s katerimi tekmovalci lahko hitro zmanjša hitrost vožnje, ki na najhitrejših delih doseže tudi do 90 km/h. Najboljši tekmovalci tekmujejo na svetovnem prvenstvu, evropskem prvenstvu, svetovnem in evropskem mladinskem prvenstvu, tekmah svetovnega pokala (šest tekem letno) in tekmah interkontinentalnega pokala (pet tekem letno).

Slovenci smo znani v mednarodnih sankajskih krogih kot odlični organizatorji tekem. Leta 1987 so slovenski sankajski delavci uspešno izvedli evropsko člansko prvenstvo na Jesenicah, leta 1990 evropsko mladinsko prvenstvo v Železnikih. Tako je bila SaZS organizator svetovnega prvenstva v sankanju leta 2003 na Soriški planini, prav tako na Soriški

planini pa so bile že organizirane tri tekme Red Bull svetovnega pokala, in sicer v letih 1998, 2000 in 2002. Na progi Savske jame na Jesenicah je vsako leto organizirana tekma interkontinentalnega pokala. Vsako leto se organizira tudi državno prvenstvo in glede na vremenske pogoje še kakšna tekma.

Trenutno so v Sloveniji za organiziranje tekem primerne štiri sankajske proge, in sicer: Soriška planina, na kateri je organizator SD DOMEL Železniki, Savske jame nad Jesenicami, kjer je organizator SK JESENICE, Podljudelj, kjer je organizator SK PODLJUBELJ, in Zakraj, kjer je organizator ŠD DOLENJA VAS.

Naši tekmovalci na vseh tekmah dosegajo lepe uspehe. Borut Kralj, član SD Podljudelj, je v sezoni 2002/2003 dosegel neverjeten uspeh, ko je na finalni tekmi Red Bull svetovnega pokala celo zmagal, na svetovnem prvenstvu na Soriški planini 2003 pa dosegel izvrstno šesto mesto. Kot odlične rezultate pa lahko štejemo tudi 8. mesto Žiga Pagona na 15. svetovnem prvenstvu v Latschu v Italiji leta 2005 in 6. mesto Žige Pagona na evropskem mladinskem prvenstvu v Kandalakschi v Rusiji leta 2005. Med dekleti pa je največji uspeh do sedaj dosegla Nina Bučinel s 5. mestom na mladinskem evropskem prvenstvu v St. Sebastianu v Avstriji leta 2007. Tudi ostali tekmovalci se uvrščajo od 8. do 15. mesta, kar pomeni, da manjka samo še malenkosten kvaliteten preskok in bodo tudi oni osvajali najvišja mesta na največjih tekmah v sankanju na naravnih progah.

Sankanje na umetnih progah

Sankanje na umetnih progah je olimpijska disciplina, kjer tekmovalci uporabljajo posebej narejeno tekmovalno progo z umetnimi nakloni, proga je povsem ledena, hitrosti so velike. Vsi tekmovalci uporabljajo enake sani. Med vožnjo tekmovalci na saneh leži na hrbtu in krmili zgolj s telesom in nogami na krivinah.

Tekmovalnih prog v Sloveniji nimamo, zato tekmovalci odhajajo v tujino, tako na treninge kot na tekmovanja. Najboljši, ki predstavljajo člansko oziroma mladinsko reprezentanco, tekmujejo na olimpijskih igrah, svetovnem prvenstvu, evropskem prvenstvu ter na tekmah svetovnega pokala. Ker imamo še zelo mlado reprezentanco, se ta udeležuje mladinskih tekem, tekmovalci in tekmovalke pa se uvrščajo okrog 25. mesta oziroma nekje na sredini lestvice. Največji uspeh je v letu 2006 dosegel Domen Pocič, ki se je

udeležil tekmovanja na olimpijskih igrah v Torinu.

Poletno sankanje

To je nova zvrst sankanja, ki smo jo poimenovali »SANKANJE NA KOLEŠČIKIH«. Tekmovalci sankajo na enakih saneh kot pozimi, le da sani namesto po drsnih letvah »drsijo« po gumijastih kolesčkih, ki so pritrjeni na spodnjo ploskev krivin. Sama tehnika vožnje je podobna vožnji z običajnimi sanmi, le da je na ovinkih več odrsavanja. Če upoštevamo, da so zime s snežno odejo zelo kratke, je sankanje poleti dobrodošlo nadomestilo za treninge.

Najpomembnejše tekmovanje v tej zvrsti je tekma za veliko nagrado Evrope. Tako je Sankaško društvo Domel konec avgusta 2007 na cesti skozi vas Lajše organiziralo tovrstno tekmovanje. Tekmovalci iz Slovenije so izkoristili prednost domačega terena in osvojili prva mesta v kar petih kategorijah od devetih. Sicer pa se naši tekmovalci udeležujejo tekmovanj za avstrijski pokal v sankanju na saneh s kolesčki. To je niz petih tekmovanj, ki so organizirana v avstrijskih turističnih krajih.

Sankanje s športnimi sanmi

SaZS za popularizacijo sankanja organizira niz tekmovanj za rekreativne sankalce za pokal Slovenije. To so najbolj množična tekmovanja, na katerih si prve sankajske izkušnje nabirajo mladi tekmovalci in na katerih se pomerijo tudi nekdanji aktivni tekmovalci.

Sankanje s samotežnimi sanmi

To je najmlajša in po mnenju mnogih najatraktivnejša zvrst sankajškega športa. Na posebnih saneh so trije tekmovalci, sprednji je voznik, srednji je zavirač in zadnji tekmovalci je tisti, ki z nagibanjem v ovine omogoča prenos teže in hitrejšo vožnjo skozi ovine. Tekmovanja se odvijajo na progah, ki so enake tistim za sankanje s sanmi za naravne proge. Vsako leto se pod okriljem Mednarodne sankajske zveze (FIL) izvede niz šestih tekmovanj za evropski pokal v sankanju s samotežnimi sanmi. In prav od 16. do 18. januarja 2009 je na sankajski progi Zakraj v Dolenji vasi bila organizirana tekma za evropski pokal, kjer smo se lahko veselili voženj, v katerih so sodelovale tudi ekipe iz Slovenije.

DOMEL®

Ustvarjamo gibanje

OD LETA 1946

- Sesalne enote za suho sesanje
- Sesalne enote za mokro sesanje
- Elektronsko komutirani motorji
- Puhala in črpalke
- EC ventilatorji
- BLDC motorji
- DC motorji
- Komponente in orodja

Domel d.d.

Otoki 21

4228 Železniki

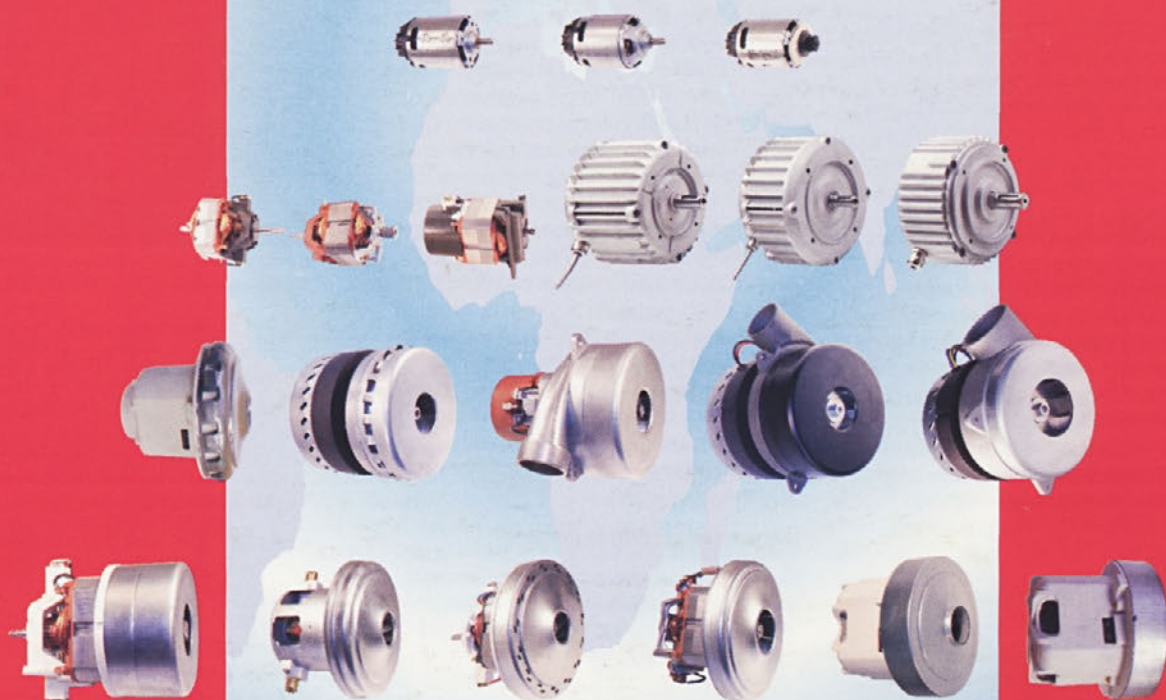
Slovenija

Tel.: 04/51 17 100

Fax: 04/51 17 106

www.domel.com

Email: info@domel.com

www.domel.com